17

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

Свет

Арадуьл 1923 шера дел3

Советски Союза Коммунистически партн Нохч-Гiалгiай обкома, Нохч-Гiалгiай АССР Лакхехьарча Советан Министрий Советан орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

№ 3 (2857). | Шинарди, 7 январь, 1964 шу. | Мах 2 кап.

МАШАРЕИ ХАЛКЪИЙ КХЕРАМЗЛЕНИ ДУХЬА

СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТА ПРЕДСЕДАТЕЛА Н. С. ХРУЩЕВА ПОСЛАНИ

СССР Министрий Совета Председатела Н. С. Хрущева 1963 шера 31 декабре дуьнен мехкий паччахьалкхенашта (правительствашта) керте латтарашка послани яхьийтай паччахьалкхенашта юкъе латта территориальни къовсамаш а уж къовстадергдола некъаш а дуьцаш. Из проблема, послане тIа белгалдоаккхача тайпара, геттара боккха доархIам болаш а машар чIоагIбара гIулакха.

Советски правительства из дош хIана оттаду, йоах послане тIа, хIана аьлча, нигахьа сайна дуьнен тайп-тайпарча районешка паччахьалкхенашта юкъе кхерамера довнаш духкагIа гIертташ дола дешаш къоастаде хьежача, уж, шеко йоаццаш, территориальни къовсамаш, паччахьалкхений доазоний проблемаш, паччахьалкхенаша территореш вIашин хIа-юха ехаш е цаI вокхаргара яккха гIерташ латта къовсамаш доладаь.

Тахан берригача наьха, моллагIча къамахи расахи уж бале а, политически дынен уйлаш моллагIа тайпа цар лае а, керттера уйла вахаро ше тIеэрзеьй машар лоаттабарен чIоагIбарен проблемина. Дукхача паччахьалкхенаша цхьана къахьегарах укх тIеххьарча хана аьттув баьинеб дуьнен халкъашта юкъера кхоккем кIаьдбара даькъе белггалара толамаш даха.

Ядерин герза деш дола тохкамаш ихьалолча даькъе лехкара хьакъехьа Договор дар дуьнен халкъашта юкъера сагoтагIа дола лехкараш машарца къоастадарга бодача новкъа тIолла хьалхашкахьа баьккха доарахIамера гIа ба йоах Советски правительствана керте латтачо шин послане тIа. Цо цу тайппара белгалдоаккх ядерин герза а дуне хIалакдеча герза кхыдола тайпаш а тIадола объекташ орбита тIа йоахарг ца хилара хьакъехьа, массаве раьзе а волаш тIайцача ООН-а Генеральни Ассамблея резолюцеца чIоагI а беш СССР-ан США-ен юкъе барт вIаштIехьбаьнна хилар.

Н. С. Хрущева белгалдоаккх, машара кхела хьалхара, халкъий кхоаненка хьалхара чIоагIа беххтокхаме болча паччахьалкхен деятелий юкъара дехкар кердача тIема кхерам дIабоаккхалургбола кхы а лоархIамегIара гIулакхаш чекхдехе доладарах летташ хилар. Цо дагадохийт цу сийлахь-доккхача лехкара новкъостал де а гIерташ, Советски правительства массане а цIендаь герз дIададаккхара хьакъехьара предложени ена хилар. Цхьабакъда, аьттехьа а ерригa паччахьалкхенаш иц практически цу наькъаца яха кийча йолаш. Послане тIа белгалдоакх, массане а цIендаь герз дIададаккхарах йолча переговораша бала йиш йола пайда хIанз укх сахьата бенна ца хилар. Советски Союзо дийза дарг мел доацар да а цу дерг а да, массане а цIендаь герз дIададаккхара идея кхочашъеча аьттув баккхар духьа новкъостал дара.

Послане тIа дIахо белгалдаккх, территореш дIаехарен къовсамийн хьакъехьара дош — керда ца хилар. Из долаш хиннад езамлен истори хьалоладенначa хана дена хIана хиннадеш аьнна, хIаьта из бахьан долаш дукхаза а доккхий довнаш а хиннад паччахьалкхенашта юкъе. Масала, империализмо хьоабаьча дуьнен шина а тIем тIа наьха территореш дIалувцилга боккха лоархIам болаш дар. Территориальни къовсамаш къоастадара средство лоархIаш хинна тIемаш халкъашта массаза а чIоагIа IатIъаш хиннад. Цу къовсамех дуккхадараш тIехьаллена хIанзарча тIехьенга а кхаьчад. ХIанз цу тайпара къовсамаши территореш дIа-хьа ехилген кхьметтел кхы а дукхагIа хиннад. Цун маIан да, масала, дукха ла йоаццаш шоай къамаи лоIам баьккхача, дукхача къонача суверенни йолча паччахьалкхенашта колониальни режимегара Iалальмате духха шовшкара кегедаь доазонаш тIара гIулакхаш кхаьча хилар.

Послане тIа белгалдоаккх, ерригаш а хила аьттехьа а йоацича къонача къамий паччахьалкхений аьттув баьинабац шовш кортамукъа ма яьлличе а бокъонах цар доалахьа хила йоагIаш йола территореш колонизаторий доала кIалхара хьаяне. Эттара хьалхагIа юаца еза Тайвань. Из гIайре Китайски Халкъа Республиках дIахада йиш йоаца дакъа ла, хIаьга законах доацаш американски бIунаша Тайвань дIалаьца лоаттаелга дита дезаш да.

Советски правительствана керте латтачо шеко йоаццаш яйса да йоах хIана а колониальни Iазапа кIал латта а кхьча мехкий доалах йола территореш шоешта дIаялара хьакъехьа кортамукъа яьначa паччахьалкхенаша дIадехараш.

ХIанз а шоай къамах лоIам бекхаиза а колоней хьал тIа дуцаш а долча халкъий территорей хьакъехьара дешаш ше дувцаш. Н. С. Хрущева йоах, эхь дайна колониальни система сихагIа дIаяккхар дег тIара лоош мел барий лоархIам сенах латт аьлча, из латт колониальни Iазап сихагIа тIеракхоссара цу халкъашта новкъостал дарах. ХIаьта из сихагIен дизгагIен ме ду, дукхагIа аьттув баргба дерригача дуьнен тIара машар чIоагIбара гIулакха.

ДIаяхха езаш я кхьча паччахьалкхенашкара хьаяьхача территорешка яха тIема базаш а. Цхьан хана шоай территореш кхьча мехкий базаш хьалъара дIаяллаза ца йоалаш дIа а ена, хIаьта хIанз уж территореш шоашта юхалуген кхьча мехкий бIунаш арадоахилген нийса дIадехаш йолча паччахьалкхенаша ехар кхоачашде деза.

Белггаларча даькъе территориальни дешаццa юзаенна йола цхьаькха проблема а юва Советски правительствана керте латтачо. Из а Германи, Корея, Вьетнам вIашагIтохара проблема. Цу мехкий халкъаш вIашагIкхета безам болаш хилар, бакъдар аьлча, терко е езаш а сий де дезаш а гIулакх да, йоах послане тIа. Кхетадеш да вIашагIкхетара хьакъехьара дош арахьара юкъе ца гIерташ беш низ боацаша цу паччахьалкхений деррига халкъашки цар правительствашен къоастаде дезаш хилар.

Послане тIа дуьц хIанзале дIаьшйсденна а чIоагIденна а даьначa паччахьалкхений доазонашца дувзаденна гIеттача территориальни къовсамаштен довнаштен фу дергда яха дош. Цу къовсамийн довнийн дук ше дувцаш, Н. С. Хрущева белгалду, цу тайпарча довний къаьстта группа оттаераш шоллагIйа дуьнен тIем тIа агрессораш хиннача цхьайолча паччахьалкхений реваншистски гIовраша дIа дехараш хилар. Цу гIоврий эттара хьалхарча аргIанна шоашкахьа яха езам ба агрессех юхедиса хIамаш дIадахарцен дIихо хи-

рамаленна тешам Iалашбарнен дувзаденна кхьча паччахьалкхенашкахьа дIакъаьста территореш. Цу тайпара территориальни «претензеш» хьалда тIехьашка кхоеса еза, машара хьаштаща тарьяла йиш йоацаш уж хилерах тарра. Керда дуьнен тIом гIатта тарлуш хилар маре кхы бала пайда бац цу претензех.

Послане тIа дIахо йоах, эттара дукхагIа ла тIом сакибаьна чул тIехьагIа къоастадарца ювзаяланза йола территориальни претензеши доазонашкара къовсамаши. Уж претензеш бакъьар духьа, кьнувттаю исторе, этнографе, гаргалоний, дына, шшта кхидарий даькъера бахьанаши уйлаши. Вахаро хьахьокх, дукхагIа дола уж тайпа территориальни къовсамаш дакъа лоацарашта юкъера гIулакхаш толхадар кхерам болаш, моллагIа бола тIом гIоттабаь а ца Iеш, наьха сайна уизара тIом гIоттабар кхерам болаш, хIаьта, долче, массане а юкъарча машара тIа гIа дукхагIа кхерам болаш хилар. Из фу яхилга ле аьлча, из да исторически няйсденнача доазонеца кхетамца хилаиза дарrдац яхилга.

Дерригача аламашта къаьстта боккхача кхераме хургдар аьнна хет сона, язду Н. С. Хрущева, дIаяхача хана шеякхе а дуьнен тIом болабенна а хIаьта хIанз вIаши цаI шоллагIчоа духьаллаттача керттерча тIема шин группировкана юкъейоагIача паччахьалкхений карара Iалальмате дукха эскараш герзи чугуладаь а йолча дуьнен районе доазонаш бахьан долаш гIетта гервацара лов. Цу тайпарча районех я Европа. Нигахьа сайна шоай территориальни къовсамаш герза хилаца къоастаде гIерташ йолча паччахьалкхенашта юкъе локхальна дов гIеттар бахьан долаш дуьнен термоядерни тIом хьойя, тIаккха по къахетом бергбац цхьаннех а, цхьаккха а хIаллархвоаладургвац цуниа.

Машар чIоагIбарах тIом ца хилийтарах тIаберзабаь бола социалистически паччахьалкхений политика керттера ниiъ, белгалдоаккх послане тIа, бокъонца бола тешам ба, моллагIа тайпа а территориальни къовсам воашта болча пайдагахьа эза къоастабар духьа вай оагIонгахьара герз юкъедоаккхарг ца хиларен даккха йиш ца хиларен. Вай кIоаргга дог тийша да, территориальни къовсамаш къоастадар духьа низ юкъебаккхар цхьанне а халкъа, цхьанне а мехка бокъонца долча хьаштеша максхара ца хилар. Опыто хьахьокх, территориальни къовсамаш машара наькъаца къоастадар — ле йиш йолаш гIулакх хилар. Кхьметтел хIанзарча дуьнен чу тайп-тайпара социальни системаши паччахьалкхен Iалдала формаши йолаш хиларах а новкъарле хулалургьяц территориальни проблемаш машарца къоастаяра, нигахьа сайна, кхетадеш да, шеякхе а оагIув дег чура цунга кхача гIерташ але.

Доллача хIамо, цу даькъе укх тIеххьарча хана дуьнен чу хиначен территориальни дош а тIехье дукхха дуьнен халкъашта юкъера дешаш кхьча тайпара уттадечен доккхийча хувцамаш а йоах, ПАЧЧАХЬАЛКХЕНАШТА ЮКЪЕРА ТЕРРИТОРИАЛЬНИ КЪОВСАМАШКА НИЗ ЮКЪЕ БОАККХИЛГА ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРЧА ВАХАРЕРА ДIАДАККХАРА ДЕКХАР ПРАКТИЧЕСКИ ПЛАНЕ ОТТАДЕ А КЪОАСТАДЕ А ЙИШ ЙОЛЧА ТАЙПАРА ЭТТАД ХIАНЗ ХЬАЛ.

Советски правительства, машар чIоагIбара, тIом ца хилийтара хьашташ кхоачаш а деш, ерригача паччахьалкхений правительствашта хьажийта тIаьхь укх тайпара предложени: ТЕРРИТОРИАЛЬНИ КЪОВСАМАШИ ДОАЗОНИЙ ХЬАКЪЕХЬАРА ДЕШАШИ КЪОАСТАДАРА НИЗ ЮКЪЕБОАККХАРГВАЦ АЬННА ПАЧЧАХЬАЛКХЕНАЩА ДОШ ДАЛАРА ХЬАКЪЕХЬА ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА СОГЛАШЕНИ (Е ДОГОВОР) ЕЛГА.

Цу тайпарча соглашене керттерча положенеех дувц послане тIа. Из, цкъа-дале, этта даьнна паччахьалкхений доазонаш дувцара низ юкъебоаккхаргбац аьнна паччахьалкхенаша-доакъошхоша тешшане тIаэцаш дола декхар да. ШоаллагIа-дале, из да, паччахьалкхений территореш, кхьметтел хинна а, моллагIча тайпара чугIортара, тIалатара, тIемана дIалацара, хIаьта паччахьалкхенаша доагIаш е ца доагIаш дойя а кхы тайпа низагIа гIулакхаш тIадахьара объект а хинна дIаотта йиш йоацилга бакъдеь дIатIаьцар. КхоалагIа-дале, из да, е общественни паччахьалкхени строй баштхало, е вож паччахьалкхе къоабалъь тIаьца ца тигар е цунца дипломатически гIулакхаш ца хилар, моллагIа тайпа кхидола бахьанаш а мо мара, корта а болаш дола бахьан а хинна дIаотта йиш ца цхьан паччахьалкхено вокх паччахьалкхен бIарчал толхадара, яхилга. ДиаллагIа-дале, из да, деррига территориальни къовсамаш дукхьал машара наькъаца къоастадерга аьнна декхар тIаьцар.

Советски правительство кIоаргга дог тийша в, йоах Н. С. Хрущева послане тIа, цу тайпарча соглашене дуьнен халкъашта юкъерча гIулакхашка йоккхагIа порядок оттаергхиларах. Цо дика лард йолларгъяр паччахьалкхенашта юкъера тешам лайхбалара. Цу тайпара соглашени яр бахьан долаш хьахургдолча кердача хьале дукха а аттагIа хургдар дуьнен халкъашта юкъера кхы тайпа овлангара проблемаш къоастаяра наькъаш лаха. ЭттарахьалхагIа а дукхагIа а из доагIа герз дIадаккхара проблемана. Гуш да, доазонех долча дешаща дувзаденна вIаши дегабуан бара паччахьалкхений бахьанаш доацача хьалашка халкъий вахар духьа торговли транспортни бувзамаши, культурни гIулакхаши Iалман бувзамаши керда низ болаш дегIадоагIаргхилар а. ХIаьта цунах гIойле ярга хIара паччахьалкхени хIара халкъан, гIойле ярга дерригача дуьненна а.

Послани чакхйоаллача Н. С. Хрущева аьнар, паччахьалкхенашта (правительствашта) керте латтарашка укх послане тIа хьахьекха Советски правительства уйлаш лаархIа Iомаергхиларга догдоахаш ва ше. Уж уйлаш хьалхаьхай машара хьаштеш, тIом ца хилийтара новкъостал де гIерташ хиларо. (ТАСС).

Чебоксарашка хьаьъен латт йоккха химически комбинат. Цо аралецаргъя гербицидаши синтетически хьоасашта басар дара кердагIа йола красителаши.

Кастта предприяте болх бе йолалургйолаш я массех опытни цех.

Сурта тIа: красителий корпуса чу оборудовани вIашагIйоаллаш болх. ХьалхашкахьаI — мастер Иноземцев Юрий (аьттехьа) слесарь-монтажник Федосин Александр.

В. Войтенко сур. ТАСС фотохроника.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АВТОНОМИИ СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА

З А К О Н

1964—1965 шерашка Нохч-ГIалгIай АССР халкъа бовхам дегIабоалабара паччахьалкхен плана хьакъехьа

Нохч-ГIалгIай Автономии Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совето СОЦАМ БУ:

1. Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето тIаэца 1964—1965 шерашка Нохч-ГIалгIай АССР халкъа бовхам дегIабоалабара Паччахьалкхен план могае.

2. 1964—1965 шерашка Нохч-ГIалгIай АССР халкъа бовхам дегIабоалабара Паччахьалкхен планех лаьца еннача, Лакхехьарча Совета бюджетни комиссо заключене тIа дIаязъьяча предложенешкеи замечанешкеи, хIаьта шутта Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета сессе депутаташа йийцача предложенешкеи замечанешкеи хьожилга а йоагIаш йола решенеш царех тIаэцилга а Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета тIадилла.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель И. АЛМАЗОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. СЫЩИКОВ.

г. Грозный.
1963 шера, 30 декабрь.

ХИМИ IОМАЯРА — ЮКЪАРА ЙОАКХО

ВОРОНЕЖЦИЙ ХЬОКХАМЦА

РСФСР йолча КПСС ЦК Бюрос могаль йола воронежски Iалмахой инициатива хьал а лаьца, тхо, Грозненски мехкдаьтта Iилма-толхама института, Грозненски химически завода, нефтемаслозавода, крекинг-завода, Новогрозненски Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводий, производственно-товарни контора, Новогрозненски ТЭЦ-а болхлой, инженераш, техникаш юкъедоакх колхозий, совхозий, производственни управленей болхлой минеральни удобренеш, ядохимикаташ, гербицидаш нийса дIаетта агрохимически кийчбара тIехьарча, агрохимически лабораторейш вIаштIехьъяхa колхозаштен совхозаштен новкъостал дера тIехьарча социалистически яхь. Оаха тхоашта тIаэц ер декхараш:

ХIара управлена агрохимически лаборатори хьае производственни колхозно-совхозни управленешта новкъостал делга, тхоай резервашцара лабораторешта эша оборудовани, пхьегIаш, контрольно-измерительни прибораш, анализаш ера хилавза аргIоаца реактиваш хьоажелга—

ГрозНИИ — Грозненски производственни управленена;

Грозненски химически заводо — Сунженски производственни управленена;

Нефтемаслозаводо — Шалинск производственни управленена;

Крекинг-заводо — Наурски производственни управленена;

Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводо — Наьсарен производственни управленена;

Грозненски мехкдаьтта чакхйоаккхача заводо — Шаьла производственни управленена;

Производственно-товарни конторо — Урус-Мартана производственни управленена;

Новогрозненски ТЭЦ-о — Ножай-Юрта производственни управленена.

Агрохимически лабораторешта лаборанташ кийчбара производственни управленешта новкъостал делга, цу гIулакха опыт йола инженерно-технически болхлойи инструкторашi-лаборанташи могтигашка дIа а бахийта.

(Предприятей коллективай болхлой собранешка тIаийцад социалистически декхараш).

КПСС обкоме

Воронежски Iилмахоша даьча кхайкарала жоп а луш, колхозий, совхозий, производственни управленей болхлой минеральни удобренеш, ядохимикаташ, гербицидаш нийса дIаетта агрохимически кийчбара тIехьарча, агрохимически лабораторейш вIаштIехьъяха колхозаштен совхозаштен новкъостал дара тIехьарча социалистически яхь хилье а баха, агрохимически лабораторейш вIаштIехьъяхара лаборантий кадраш кийчъяран республикерча производственни колхозно-совхозни управленешта новкъостал дара хьакъехьа шоашта декхараш тIаийцад ГрозНИИ, крекинг-завода, химически завода, Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода, Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода, нефтемаслозавода, производственно-товарни конторa, Новогрозненски ТЭЦ-а болхлоши инженерно-технически болхлоши.

КПСС ЦК декабрьски Пленумо хьалхашка оттадаь декхараш кхочашдаьра из инициатива боккха лоархIам болаш хилар тергал а даь, КПСС обкома бюрос цу коллективай инициатива мога а яь, хIаьта КПСС Грозненски горком, райкомаш, мехкдаьтта чакхдоахачи химически заводий, Новогрозненски ТЭЦ-а, ГрозНИИ парткомаши партбюроши декхарийла а яь агрохимически лабораторейш хьалреcцарна кадраш кийчъяран шефски новкъостал дара даькъе ло деза гIулакхаш кийчде а чекхдаха а.

Обкома бюрос производственни управленей, парткомий, колхозийи совхозийи партайни организацей кулгалхой декхарийла баьб юртбоахама кадраш агрохимически кийчъялгеи юртбоахама Iилмана хьаргIъяьнна говзалаш хьалха латта опыти колхозно-совхозни производствана шоашта хьалген Iалашдеш дола гIулакхаш кийчде.

СЕМИЛЕТКА ЯЛХЛАГIЧА ШЕРА ПЛАН — ХАНАЛ ХЬАЛХА

КЪАХЬЕГАМА ЦIЕЧА БАЙРАКХА ОРДЕН ЛЕЛАЕЧА ГРОЗНЕНСКИ МЕХКДАЬТТА ЧАКХДОАХАЧА ЗАВОДА КОЛЛЕКТИВА 1964 ШЕРАРА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ

КПСС XXII-ча съездо КПСС ЦК ноябрьски Пленумо исторически решенеш кхочаш а еш, тха завода коллективо ханал хьалха кхочашъяь семилетка пхе шера а 1963 шера а валови продукци арахецара паччахьалкхен план. Планал совгIа мехкдаьтта продукташ яра а хийца, миллионаш сом совгIа яхча российски хоппика чу даладь. 26 установка, участка, бригада коллективаша коммунистически яха сий дола цIи еннай.

Советски экономика низ болаш керда айяра, химически индустри сихха дегIайоалаяра, халкъа торо лакхъяра, коммунистически хьобилан хилийтара хьалда наькъаш белгаладаь йолча КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеша дегаш гIоазлъхача оаха, тхоай торонийй лоархIам а беь, укх тайпара социалистически декхараш тIаэц 1964 шера:

валови продукци арахецарен мехкдаьтта продукташта йолен паччахьалкхен план ханал хьалха, 25 декабре кхочашъе;

къахьегама овсарле планахчул 1,5 процент дукхагIа лакхъе а продукци арахецарга дIабоца мах лохбе а;

хьоаналашта меттел ухайта синтетически хIаьмаш хьаяра чIоагIа маьлхера белал — хIай парафин 1963 шерарчул 9 эзар тонн дукхагIа яккха;

базанца а растворителаца а Грозненски химически завода хаь-хашнахьа кхочаш белга Iалашде;

бесаш долча металлургена ялаяй совгIа 1,6 процент электродни кокс баккха; гIишлошка йода битуме — 3,3 процента индустриальни даьттан — 1,4 процента даккха;

ремонт йоацаш установкаша болх беш йоаккха дIаьхе а цув чотах технико-экономически хьожамаш тоде а;

дизельни доагорашта карбамидан депарафинизаци яра процесс карарзеяра къаьстта чIоагIа уйла тIа а йохийташ, керда техникен хьалха латта технологи юкъейхьара оттаьъ организационно-технически мероприятеш кхочашъялга Iалашде;

рационализаторски предложенеш юкъеяхьарах 130 эзар сом а, хIаьта цар, электроэнерги, доаги, реагенташ хьурмат деш дIаяхийтара чотах 36 эзар сом а кхоа.

«Электросила» яхача Ленинградски электромашиностроительни объединене коллективо дIадоладаь гIулакх хьал а лаьца, оаха декхар тIаэц оахош шефство лелаю «Первомайски» совхоз тIехьлосилга дIа а хьекха, хьалха латтачарца тIехьахьен организаторски идеологически болх тоабех новкъостал да, механизаторий кадраш кийчъеш хьалха латта опыт йоржайи новкъостал де. Шаьла производственни колхозно-совхозни управленена новкъостал де.

Уж социалистически декхараш оахош тхоашта тIаэцача хена, тхо кхайк Нохч-ГIалгIай АССР промышленноста, гIишлоний, транспорта, юрта боахама беррагача къахьегамхошка, семилетки ялхлагIча шера план ханал хьалха кхочашъяр духьа, деррига технико-экономически хьокхамаш тоадар духьа лаьцача яхьа юкъе баххера уж тIа а хьехаш. Кхи а доккхагIча хьинарийца лехарг а да сарцагIа а доахаргда чухьара кхочашяш, лакхъергьа продукце дикал, лохбергба из яккхарга дIабоца мах. Дийза дарг мел доацар дергда оаха вай республике тIехьлоса предприятеш, гIишлонеш, совхозаш, колхозаш ца хилийтара, кердача шера хьалхарча денношка а дена ерригача предприятешка лоарвагIа ца йоалаша пайда лушu болх байтара.

Халкъа боахама ерригача участка хьинар ла кхолеш къахьегарца Iалашдергда вай КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеш толаме кхочашъелген семилетка ялхлагIча шера план ханал хьалха кхочашъелген.

ТIехлихача балхаца, къахьегаме кердача котал лаьттанчa, новкъостий!

Социалистически декхараш дийца а дийца, массаьа раьза а волаш тIаийнай Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода технологически установкай, участкай, цехий болхлой собранешка.

КПСС ОБКОМЕ

Орден лелаеча Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача заводa коллектива, КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеш семилетка заданеш кхочашъеча новкъе доагIаш дола дакъа лаца гIерташ, шоай торонашка а хьовса, 1964 шерара паччахьалкхен план ханал хьалха кхочашъе социалистически декхараш тIа а ийцар, шоаш дIадоладаьча гIулакха тIехьабовла беррига болхлой, промышленноста предприятей, транспорта, гIишлоний инженераш, техникаш, гIуллакхара нах, юрта боахама къахьегамхой тIа а хьийхаб.

Семилетка ялхлагIча шера план ханал хьалха кхочашъяра йоартаеча социалистически яхьа боккха лоархIам а беш, КПСС обкома бюрос 1964 шерара паччахьалкхен план ханал хьалха кхочашъяра республике оттара хьалха социалистически яхь дIайолаьча Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода коллективо инициатива мога а яь, Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода коллективо патриотически инициатива хьалакка, производственни плане социалистически декхараша толамца кхочашдаларен лакхлуш латта къахьегамхой творчески инициатива промышленноста предприятей, транспорта, гIишлой, юрта боахама организацей балха технико-экономически хьокхамаш хадданза лакхдарен тIа а ерзаш, организаторски массово-политически болх айбе партн горкомаш, райкомаш, промышленно-производственни партийни комитеташ, первични парторганизацеш, облсовпроф, профсоюзий обкомаш, ВЛКСМ областной, городской, районни комитеташ декхарийла а яь.

Министерствай, ведомствай, производственни объединеней отраслевой управленей, промышленноста, предприятей, транспорта, стройкай, юртбоахама организацей кулгалхой декхарийла бу яхь лаьцарашта лакха овсарле болаш къахьегара а тIайийна декхараш толамца кхочашдаhарa мел оьша хьалаш хилийта, яхь лаьцара тIахьожам лоаттабе, хIара белхаоча, бригада, хIара болхлочун балха итогаш лоархIаш лоаттабе. Профсоюзни организацешта къахьегамхой яхьан хьехинар шорра дIаяхайбарга Iалашде, гойтара а багагIа еш а агитацеца, низ болашца, болхлой собранешка шоай хакахьа ле дуьца.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА СОЦАМ

НОВ. Ф. Е. ТИТОВ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АВТОНОМИИ СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА ЧЛЕНАЛЛА ХАРЖАРА ХЬАКЪЕХЬА.

Нохч-ГIалгIай Автономии Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совето соцам бу: Титов Федор Егорович — Толстов-Юртовски хоржамий округагара депутат Нохч-ГIалгIай Автономии Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума членалла харжа.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель И. АЛМАЗОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. СЫЩИКОВ.

г. Грозный.
1963 шера, 30 декабрь.

Партийни вахар

КОЛЛЕКТИВ—САГА КХЕТАМ ЛУР

Коммунистически къахьегама цІи яккхара къовсам лоаттабеш 5 цех, 70 совгІа бригадей участвоащ я тха заводе. Берригаш а 2200 сег ва коммунистически къахьегама ударник яха цІи яккхара къовсам лоаттабеш, хІаьта из сий дола цІи лелаеш эзар совгІа сег а ва заводе. Хьокхам эпа метаргболаш я. Заводе эггара хьалха коммунистически къахьегама цІи яьккха модельни цеха коллектив. Цу цеха деррига гІулакхаш шиъ деккар сапна лоархІ коллектива хІара члено. ДІачоха новкъостал долга, юкъе тешам хилар, барт-цхьоагІо йолаш творчески къахьегилга — уж гІулакхаш долхк цу цехерча нахах. ДукхагІболча модельщикаша контролер воацаш болх бу ши шу совгІа ха я. Уж деккараш болхлоша шоаш кхоачашду, хІаьта алапа а кассир воацаш шоаш хьаэц болхлоша. Массехи шу да мах беш сег а воацаш книжкаш дохка тика цу цехе болх беш йола. ХІара болхлочун шийна эшаш дола книжкаш хьахаржа йиш я, хІаьта царех дела деча ахча массе дІачулу, е тІабоагІача бетта алапех дІалургдолаш дІаяздy цо. Болхлой яьшкашта а баракъаш чулелалеча шкафашта а чІегаш деттац цехе. Бакъда уж дерригаш а цхьан дийнахьа хьа-м кхиннадац. Тайп-тайпара оамалаш йолаш ба цехера итташ нах. Уж массава вовза веза, царех хІаранеца къаьст-къаьста дуаца деза. Уххаза юкъара гІулакх а хинна дІаьттад: хІаранена балха новкъадар фух, цІагІара гІулакхаш миштад, дешар мишта лел ховлга. ХІаьта цехера массава дешаш ва. Шоаттъа шерага дІахкачалца ха йолаш бараш дешаш ба сайрийнарча школашка, техникумашка, институташка. ХІаранеца кхетама болх лелабу ухказа. Малаш бол-теш цехерча итташ болча болхлошта вахара шерача новкъа бовла уж гІо деш бараш? Уж ба коммунисташ, цеха кулгалхо К. Д. Емельяненко, коммунистически къахьегама бригада бригадир Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета депутат вола нов. Ковалев, цеха кадрех бола болхлой—Литвинов, Пригориев, кхыбараш. Нов. Емельяненко цу цеха кулгалдеш вола массехк шу да. Производство дика йовзаш волча цо дика Іомаяьй наьха оамалаш. Дика новкъост, хьехар ду сег лоархІ цунах болхлоша.

Болхлоша наст . каста беседаш ю, коммунистически къахьегама опыта школаяа кулгалду, болхлой бахача цІагІа гІойи парна фу эш, мишта бах, бераш хьал мишта кхеду хьож Давиденко Константи. ХІанилекъа дукхача дезала баркаь аьнлад цунна юкъе барт хургбола гІулакхаш цо лелалерах. Деррилача гІулакхашна аш дІакхоачеш хила веза дика кулгалхо.

Коллективаца кхетама болх беш дукха къахьийгад партийни организаце секретара нов. Ковалева. Дика бовз цунна цехера беррига болхлой. Массехк шу хьалха модельщикка болх Іомабе веавар нов. Мурашав. Берий цІагІа хьалкхийна вар из. Цул тІехьагІа харцахьа лелачв наггійча нахаца хІа а веттолуш малараш мела, гІар е волавелар, цунах вулачдоалар коллективаца я. Дукха болх бир цунца цеха активо, цун оамалаш товлуш яар, кхы хІана ца хулаш волча цун дош новкъостий суло хулца дезаш хилар.

ТІаккха, нов. Мурашавца каст-каста кхетама болх бе болалераш ий. Емельяненков Ковалеви. Алаий хьахенича дийнахьа, шоашца нов. Мурашав а ваьккхе цехера дІабелхар уж. Цунна ше сентяуг ховргдоацаш кхыча гІулакхех лаьна къамьлаш дора, тІаккха шоайцига чуугар. Иштта къестасера цар из маларaш мелаpашцара. Цул тІехьагІа чехка балхе гонзал Іомаергйолаш цунна кадрови болхло тІачІоагІанр цар. Дукха ха ялалехьа дружинникалла хьанйцар из. ХІаьта шийна хьача гІулакхашта шов луш дружине дика болх бе а волавелар нов. Мурашав. 4 класс мара чакхъяьккха воацача цунна сайрийнарча школе деша гІо аьнна хьехар дир. ХІанз 7-ча классе дешаш волча цо политехнически техникум яккха лерхІ. 1962-ча шера КПСС членалла хьанйцар из. хІаьта лахача шера цеха партбюро членалла хьа а яйца чІогІа сий дир нов. Мурашава. Уж гІулакхаш доахнаш вар хІана дезале дина да а коммунистически къахьегама ударник а вола нов. Уваров а.

Болхлоша мукъа ха сакъердаме дІаяхьара дукха гІулакхаш ду цеха профсоюзни комитетон партбюроси. ХІара бетта цхьана тІагІагІа кхийта театра, кино ух уж. Болхлой шоаш гаргаза ца Іеш, цар дезал а гаргаув цу гІулакхаша.

ЦІаккха ца дийхача тайпара хІанз дукха хьалех цеха болхлочунгара.

А. ЛОПАТИНСКИЙ,
«Красный молот» завода парткома секретара заместитель.

КОМСОМОЛЬЦИЙ ИНИЦИАТИВАХ

Юкъарча вахаре хьинаре дакъа лоац тха училища комсомольски организаце. Комсомола комитета новкъосталца укх дешара шера оаха віашагІьеллай электро-технически кабинети радиоузели. Дика а хан-хаиннахьа а занятеш ю электротехники хьехача Коровикова Николай Николаевича кулгалдеча электротехнически кружоке. Дешархи къахьегамахи, дешархоша еалаІврахи лаьца дуци, литературах а искусствах а, музаьках а лаьца кердадараш кхайкаду, дешархойн училища болхлойн заявкех кхаеш дерах тІа радиоузлера. Комсомола комитета отталсох расписанех болх бу радиоузело. Училища радиоэллаш хьинаре къахьийгар комсомольцаша: Можный Николая, Исвев Михаила, Коношок Валере, Данилов Ивана, кхычар. Училищен обшежитен — из са «цІа да», оал дукхача дешархоша.

КІиран шозза общежитин цун коьн цІенду комсомольцашен кагирхошен. Катярхоша салоІилга дика віаштІехьаьккхад училище: хІара шоаттдийнахьа сакъердаме сайренаш ю комсомольцаша. СМУ-8 комсомольцашца партийни организацеца айхха буэзач лелабу тха училища. Тха хьехархоша Коровиков Николая Николаевича, Скорик Людмила Михайловнас, Старушко Иван Григорьевича училища дешара-воспитательни гІулакхашта чІоагІа гІо деш йола экскурсеш ю меккдаьтта чеккдоахача заводашкен Грозне гІишлой объекташкен.

ХІара бетт-бетта партийни организацена комсомола комитето отчет телош дола гІулакх система а хиина дІаьттад. Цу отчете комсомола комитета хьалха-тІехьа кхоачашде деза дешаш довзийтара новкъостал ду партийни организаце секретара нов. Дьякова.

Комсомола комитетон дирекцен хьалхленца хІанз шоай беррига низ училища кхетама болх тоабара тІаберзабаьб дешархой общественни организацешка. Производства гІулакхашта болча хьехархошца віашагІбетталу дешархой. Дешархошта шоай вахарах, балха опытах лаьца дувцар.

Дешархойн училища производственно-технически болхлойн социалистически деккарий итогаш хьаь 1963-ча шера 20-ча декабре. Хаьал хьалха кхоачашъяьй дІадахача шерара производственни план. 120 кьона болхло кийч а веш, кагирхошта гоэвлаш Іомаяра план а тІеххкхоачашъяьй. Царех хІаранена болхлочун разряд еннай. 21 тони тиша аьшки 200 килограмм бос бола металли гулдаьд тха комсомольцаша. ХІаьта столовtоеча итт сахьата болх баьб хІара дешархочо. Дахача шера «Ингушский» совхозе хьажкІаш чуэцаш хиннача дешархоша 2000 сом даьккхаь. Из кхча республика къахьегама резервашта Грозерча Чехова чІерахча скверике хьалъеца культура Двореца дІалакхийта лаьрхІад оаха.

ХІанз каникулаш йолча хана шо-шоай группашкарча дешархоша КПСС ЦК декабрьски Пленума материалаш Іомаеш ба училища мастерашк хьехархойн.

Г. АЛМАЗОВ,
Политически гІулакхашта вола ПТУ-10 директора заместитель.

ЦІЕЙ СИЙНА

Къилбаседа Кавказа машиниякъа бІаь шу дизара накъа болхаш доккхий къахьегама деккараш тІайийцах Грозненски депо машинисташа, бригадаша, тайп-тайпарча участкей коллективаша. Машиниаькъа бІаь шу дузача 11-ча январага кхачалехьа планах лаьрхІачул совгІа 60 тони доатор кходе, планал совгІа 50 эзар тонн мухь дІабахьа, къахьегама овсарле 1 процент лакхъе социалистически деккараш тІанйцад депо коллективо. Уж деккараш дизза кхоачашдара шерра социалистически ях йоаржаьй депо берригача болхлоша. Цу даькъе къаьстта дика къахьег машиниста Савин Олега, соахка цхьан декабра бетта планал совгІа цо дІабихьа мухь 4 эзар тони я, цу бетта машиниста нов. Колоярцева планах лаьрхІачул совгІа дІабихьа мухь 3207 тонн я. ХІаране декабрь бетта планал совгІа шишша эзар тони мухь дІа а хьош иштта хьинаре къахьийгад машинисташа Лабичев Павела, Боков Сулеймана, Петров Александра, иштта кхычар а.

Машинисташа хІанале дукха доатор а кходаьл планал совгІа бІаьш тоннаш мухь а дІабихьаб КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеш йиза кхоачашъяра къахьегама темпаш тІатІа а лакхъеш къахьега дош деннад депо болхлоша.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

40 ЭЗАР СОМ КХОДАЬД

Меккдаьттахошта, бурув деттарашта, гІишлонхошта, кхыча болхлошта эша мухь дІа-юха кхахьара дІадахача шера план толамца кхоачашйир «Старогрознефта» НПУ транспортни контора коллективо. Шера планах лаьрхІачул совгІа хьакъа боахама дІабихьа мухь 90,8 эзар тони-километраш ба, хІаьта планал совгІа 7 эзар трактора-сахьатех болх баьб.

Къахьегама овсарле 8 процент лакх а еш мухь дІахахьарга дІабодд мах 2.5 процент лохбаьб. Цу гІулакхо торо хилийтар пачхаьалкхена 40 эзар сом ахча кходе.

Къаьстта дика къахьегарца белгалбаьнна ба шофераш А. Хамидов, И. Абубаширов, А. Диденко, В. Горбунов, С. Чулков, иштта кхы дуккхабараш а.

Укх шера кхы а дикагІа къахьегама толамаш лаха дош деннад контора коллективо.

А. ТИЩЕНКО.

МЕДИЦИНО ХАРЦБУ ХЬЕЖА НАХ

Советски наьха уллахцІено лораяран чІоагІъяран дениа йоакхо ю Коммунистически партей Советски правительстван, лазараш хьахиларен уж дарларен бахьанаш Іилман, материалистически наькъаца гуча а доахаш.

Массе тайпа лазарашта дарба дара низ бола средствош ший карайолаш я хІанзара медицина. Даьла пурмех доацаш, лоркй гонзалах деш да клиникашка бакъонца дола дарбаш.

Дерригача дуненна йовзаш я дега хиннача лазарашта дарбаш деш йола, советски Іилмахоша А. Н. Бакулева, Е. И. Мешалкина, Б. В. Петровске, кхычар оттаьй а практике толаме чакхйоахаш а йола хирургически методаш. ХІана дега операцеш ю мехка дуккхача хирургаша.

Советски Іилмахошеи лорашеи ихьдаращца цхьана къестаду клинически хьалашка еннa сага организм (вешта аьлча ев на доахаш дог сецан а долаш, цхьабакъда, физиологически Іоажал тІакдачанза — клеткаш йохаяза йолча хана) дийицар сенна дола човхахерл деккар а.

Цхьабакъда, медицинана каргІдаьнна доккхий хІамаш долашехьа а, мел тамаш хете а, цхьанцайолча моттигашка хьежа нах ба вайна хІанз а. ДукхагІча хана хьежараш хул атта баха безам бола, наьха доакъезалах ахча даккха гІерташ бола нах. ХІаьта цхьаболча доацарех тешаш болча наха, хьежача наха яьча шоай тайпарча молхаша дарба дергда аьнна а хеташ айла-юкъа даьнача хабарех тийша а тийша, цхьакха эхь доацача тайпара шоаш Іехабайт шарлатанашка.

Новкъа дале а, хьежа нах болча уахча наха уйла яц шоашта дарба мишта а сенца а ду. Хьежача нахагара дарба далар дог доахаш хиннача наха царгара кхы тІа а зулам доалаш моттигаш дукха а я. Нагахьа сенна хьежача наьха гІулакхий овлаш мича доахк хІоаргга хьежачул тІехьагІа гучадаргдар дьиа хьехамашкара хьадоагІаш а цо хьаллоаттадеш а уж хилар.

Медицинен дын массаза а шоайла моастагІал долаш хиннад. Хьежача наьха гІулакхаш дьио хьаллоаттадеш, пунгара яйлеча хьехамех лелалдеш, цо байъдергдола наькъаш лехаш да. Дм кхайкабераша даьлах тешарашта дуц, лазараш, наха цьиноош дарах дала тІатесса Іазап да, ахаш. МоллагІа лазар сагах кхета а, из, моллаша яхачох, дала тІатесса Іазап да. Цунах беш соцам ба, медицинига лазарашца къуьсалургдац, даьлагара долча хІамашта духьаллоатталургъац из, яхаш. Дм кхайкабераша массаза а шоай лирагІа вола моастагІа лаьрхІай медицинах. Цудухьа массе тайпара лорашта духьале еш, цар бокъонаш хьал ца еттийташ, уж харцбеш хиннаб дм кхайкабераш.

Кинзах дІакъовстабергба яхаш кхерам тІа а туесаш цамогаш болча наха моагІарацкара пурвз доацаш молхаш тела лорашта мукъа ца луш бола соцам тІанйца хиннаб католически соборо XIII-ча бІаьшерехь. Даьлах тешаш бола нах цунна цхьана моагІарашa тешабеш хиннаб, лазарашта дола дарбаш «дезача» хьастацкара, «дезача» нишшкара, «езача» реликвешкара эца йиш йолаш да, яхаш. Цу тайппара шерра никъ хьабийлаб хьежача наха цар шоай бІеха гІулакхаш леладара.

XVII-ча бІаьшерехь европейнашта духхьашьа хайчад хорша дарба дара хиннинах бокхха пайда болаш хилар. Цхьабакъда, дм кхайкабераша, цу молхана духьала а баьина, из наха тела могаийтапзар. «ШайтІо дагалаьнл хІама» я аьнна дІакхайкайнр из молха дм кхайкабераша.

XVIII-гІа бІаьшере чакхйоаллаш гІоралнна волча английски лоре Эдуарда Дженнера духьашха дІаделадир кІигаш дувлара, дукха эзараш болча наха бокха бала беш хиннача цу унзаречча лазара духьала маький деттилга. Из дІа а хеза, Папа римски аьнад: «КІигаш дувлар — кьинош бахьан долаш дала ен йола суд я... КІигаш дахар — сигалена а даьла кхела а духьалвалар да».

Цу дм хьехачун хьехам яьа а яйца, дарба дехаш дуІаш де болабеннаб нах, цхьабакъда, дарба хулаш хиннадац.

Дм кхайкабераши наьхьара нааьмо духьале хилар медицино хьалхадаьхача кхыча дарбашта а. XIX-ча бІаьшерена юкъе шотландски лоро Д. Симпсона кийъе яьккхар бер деча хина лазар хургдоацаш йола метод. Цо предложени енна хиннай бер деча хана кхалсага лазар ца хулийташ йола хлороформ яха средство тела аьнна. МоагІараш чІоагІа духьалбаьлар цу предложенена. Симпсона из метод дІакхайкайнр даьлагарча йоазонех тешаш бовбеш, царна моастагІал долаш, царна духьале я аьнна. Дьина гІулакх, дІакхухьараша дІакхайкадир, хлороформ юкъеньккхай «ихьхьанца бер дарах кхалсага тІадожа къа цхьадолча даькъе тІерадашкар духьа» аьнна. ХІаьта из сигленашта духьалвалар мара кхыча тайпара лархІа йиш йолаш дац.

XIX-гІа бІаьшере чакхйоалаш холера яха лазар даьржар Россе. Шоашта кхерам тІалаттахехьа а, дукха лораш из лазар даьржача районашка бахар цунна духьала лира хьовсам болабар духьа. Цхьабакъда, лораша дІадолабаьча гІулакха духьала баьлар дьина гІулакх дераш, цар уж бекнебир наьлош бахьан долаш из лазар тІатессача даьла шиъ ихелах гІерт уж аьнна. Лорашта духьала баьлча, тоІадаь доаллача халкъага бунт хьоайтар дьина церте латтараша. Цхьанцайолча моттигашка «холерни» аьнна кІи а йолаш цу тайпара бунташ хьайра.

> **НОХЧИЙН ГІАЛГІАЙН**
> **КХАЛНАХА**
> **ПОЛИТГРАМОТА**
> **ХЬЕХАЧА КРУЖОКИЙ**
> **ПРОПАГАНДИСТАШТА**
> **НОВКЪОСТАЛА**
> **ЙОЛА МАТЕРИАЛ**

Цу цхьан хинна дьина керте латтараша мога а деш, шоай гІулакхаш лоладора лазарашта, «дарба деш» хиннача хьежача наха. XIX-гІа бІаьшере чакхйоалача хана 20 эзар совгІа хьежа нах бар Россе, хІаьта профессиональни лораш бацар 17 эзар мара.

Цхьабакъда, коталонца дагІадоагІаш латта Іилма юхесоцаде низ кхоачаш бацар хина дай. Дынца лоаттадаьча лирача хьовсамашка вахара шиъ моттиг яьккхар медицино. Медицински Іилмо новкхаш хиннача хІара коталоно хІама тохар дьина уйлаш та, дьина теория, долацарнн харцдерехи тешарашта.

Вайцига, новкъа дале а, хІанз а тІехьа цхьанца моттигаш я цамогаш хинна нах, дарба дайта лорашка а ца болхаш, хьежа нахи «истийн» болча ухаш. Цу тайпарча «дарба дерий» цхьадела дакъа дарба де гІертар багах хІамаш ешаш а изэамо мара кхы пайдана йоацача, гавана хьалхе дІаяхача ширача замангара хьайоагІача кхыча приемашца а. Лазар кхетара бехьан «бІарг хилар» лоархІ цар. Лазар кхетар цу тайпара лархІаран лазараш хилара бехьан моастагІаша боьбуачал дарах хьахинар да аьна юххьанцарча сага хийттачоен юкъе лоадама юкъ ялац.

Хайра башхало яц дарба дара способашта юкъе а: юххьанцарча сего цамогаш хиннача тайп-тайпара хІамаш ешаш хиннай моастагІий бозбуачалах из лораерр догдоахаш. Мадарра аьлча, цу тайпара дарбаш да хьежача наха дераш а. Цхьабакъда, лазараш хилара бахьанаш малагІаш да ца хоаш а церца къовсам лоаттабо кхетам болцаш а хиннача юххьанцарча сага бехк хиннабеце а, хІана цунах бехказа балийта йиш яц цхьаьна а наьнкаца.

Хьежа нах болча ехарах саго ха йоаэ, шийгара лазар кІоаргду, ший уллахцІено йохош.

Хьежача наха лазара дарба ца дарал совгІа, цІакхха а дІадоахкхалургдоаца сакхат ду сага. Масала, хорш кхийтта сег цІаьххь шийлача хи чу кхосс, кхерабалорах из верзар догдоахаш, хІаьта цунах сего кхайнор хул е хьаькъалах тувлалу из. Цу тайппара «дарбаш ду» берий лазарашта а — «родимчик» а гриппа а кхача лазарашта: цамогаш долча бера цергашта юкъе бокхка цаца болл, цул тІехьагІа букъах чІоаггІа хІама тох, тІаккха бер унзардеал. Хоаш да, цу тайпара дарба даро бер даллалца йолча хана сакхат дергхилар.

Нагахьа сенна кхыча областашкен республикашкен хьежа нах кІеззига гІойленагІа йолча оагІорахьа тайп-тайпарча баьцашкен молхашцен дарбаш де гІерташ бале а, вайцига, Нохч-ГІалгІай мехка, шерра даьржад дуІаьшцен ламазашкен «дарбаш делга», цунах даьлагара новкъостал хилар е цамогаш вер дала шийта дІаэцар догдоахаш. Масала, Урус-Мартино районе, ГІойтІа, хала цамогаш хилар Умиевгар дуккхьашха кхь бер. КІаьнк сихха лорашта тІаьнга везача метте, цамогаш волча кІаьнка гонахьа гулбаь боккхий нах Іо а хоашабаь, лазар кІадалар догдоахаш баьгІаб.

Цамогаш махкалниге а больнице хІана воалаваьван оаш шоай кІаьнк аьнна лоро даьча хаттара жоп деннар цамогаш долча бера да а воацаш, даь-да вар:

«Больнице сенна воалаву из? Тхо хьалкхийнад, ховстам ба Аллахіа, больница яхар фий ца хоаш. ХІанз кІаьнка да дарба дац, цІагІа дІавалийта мара ца вац». Цхьабакъда, лораша халийтанзар цамогаш хиина кІаьнк. Шоай эргага гоаьал тІайхийтар лорешка бер кІалхардакихара. Воккхача саго деш дола хьехамаши ца доагІаш ду къамьлаши ла дийзар. Цхьабакъда, бер дийрачул тІехьагІа воккха сег а кхымел барий а кхийтар шоаш харц хинна хиларах, хІаьта лорашкара бехказал ехеш а бар.

Е укх тайпара моттиг. 1961 шера Малгоречни районера Грозне дахь-хана йолча йоалайир токсикоси диспенсе а йолаш йола 2 шу даьнна йиІиг. Иккго хІама дуаш, хий молаш хиннадац, цхьанна а хІаманца чам болаш хиннадац цо. Бер хІаьта а вета а лерг а да, из лорашка хьекха гІулакх а дац аьнна сонахаьд гаргарча наха.

ЙиІиг 3-ча горбольнице Іоаханьай. Цхьа бутт баьннача гІоала тоавла йолаеннай йиІиг, хІаьта больницера йийраза из врачаьнначул тІехьагІа гаргарча наха яьхад енначара дийьеннай йиІиг, лораша енначара дийнаьнай из. Цхьабола нохчаштен гІалгІаштен юкъера нах операци яйтакхер. Операци яза иргйоацаш дола гІулакх эттача хана, цамогаш волчун гаргара нах а из ш а дукъалбоал ицхаза. Шоашта бовзаш бола хьежа нахи моллашки болча аха болалу цамогаш хинна йах, операци е ца езаш цар дарба дар дог а доахаш. Дарба да хиларал совгІа кхы а кІоаргду цар лазар.

Масала, шу лаь са яхаш наьнкаста ГІойтІарча больнице ухаш вар Аслаханов Хьамид. Воккхаца тохкам баьчул тІехьагІа доктора Кизоева уннаго дІахкетавир цунгара лазар кхераме хиларах а сихха операци яза ирг цо хиларах а.

Цхьакха дийча операци яйтатиганзар Аслахановa. Цхьа ха яьннача гІолла бус лора наІарга а баьхна, дехар дир уннахочо гаргарча наха: «Доктор, хьо оарцагІа ца вовле, Хьамид лош латтха»! Уннахочоа, больница Іо а ужаваь, операци йир. ХІаьта, нагахьа сенна лоро мело ях хинниларе, Аслахановa дукха деза да воацаш бусаргбар.

1963 шера 21 октябре Сакъерски райбольнице Іоаджайир бераш йола Янгульбаева яха кхалсаг. Из ше а цун бер а ца далийтара операци е езаш яр кхалсаг. Ши дм даьккхар лораша уннахочунгара а цун гаргарча нахагара а цунна операци е мукъа балар дехеш. КхоалагІча дийнахьа, операци чу йича иргйоацаш хилар гучаьннчул тІехьа-гІа, уннахочо операци е йийзар. Цу тайпара, лечара даьккхар цанен бера.

Уж тайпа масалаш дукха е доаладе йиш яр. Цхьаьккха тайпа а вайцига даьржа «дарбах» дувца бозам бар са. Уннахочо гІоагга Іо а хайя, моллагІа дарсина долча оархилга чу моллагІа долча шаьнъаца Іарбий мейталара дешаш язду (сона хетаргахьа цар маІан кхыметтал из даьчоа шийна а ца хоаш дола), цул тІехьагІа йовзув дІадоаххаш оархилга чу детта хий пела чу а детте, уннахочунга молийт. КІазиг-дукха а сакхетам болча сега лезаш да, кор лозабарлах айн дарлаи совгІа, цу тайпарча «дарбах» уннахочов хила цІьеннаь дарба доаццилга.

Бакъдар аьлча, гІойтІа-лорашца цу тайпарча наькъашка дарбаш лац, шоаштен шоай дезалашта, уж больнице ух, гонзагІа болча лорашта тІагІолга віаштІехьалакха тхона яхаш дехар ду цар, моллагІа даьча дарбанна, операци йойя а, раьза хул уж.

Хьежача наьха дарбаш мотадаш гучаьхай ехь доацача наьха шарлатанство, тийша болх наьра цар леладер кхы хІама ца хилар тешцамо хьахьекхача дІазарча медицински Іилма.

Из дика хьахьокхаш масса да хьежача Малушкина доча дарбашта 1-ча медицински института клинике бех тоххам. Из вахача поселкера дукха а гаьнагІа дІахезад цо моллагІча лазарашта а дарба ду яхаш дола къамаьлаш.

Цо деча дарбай методаш мишта хьакхар а уж цІьи лерд йолцаш хилар дІахьекхар а дуьне СССР уннахцІено лораяра Министерство къаьстта моттиг оаву цунна клинике. Малушкина цІагІа «дарбай куре» чакхйоаккхаш хинна 180 гаргга вола саг раьза хилар дІахо лерий тІахьожам а болаш цо дарбаш деш хиннача институте из волча дарба дайта ехара. ЧІоагІа белгалдаьнна хІама хилар цага. Цхьакха а уннахочо дарба де магаизар Малушкина. ХІаьта ший сесаг цамогаш клиникачі хана, цунна дарба де шийна ца а лайна, больнице яхийтар цо.

Советски медицинан кхи лорийн авторитет шарагара шерага лакхлуш йоагІа. Уннахошта дарбаш ду яхаш нах Іехабеча хьежача нахан уннахошта зулам деш бола цар шарлатански дарбан приемашки административни наькъаца бехк беш я. Из хІалех советски наьха а. Цхьабакъда, хьежача наьха гІулакхаш дІададара цунах кхоачам хилац.

Малушкински гоналашта дуккхача наха юкъе пропаганда дукхагІа яза ярга.

М. МЕЖИДОВА,
КПСС Нохч-ГІалгІай обкома [illegible]

Инженера Цурова кердача шерара уйлаш

ДІадаьлар 1963 шу. Шийн бевъонаш йизза хьа а лаьца дІаьттад керда, 1964 шу. Керда шу хьаэттача хана дІадахача шера даьчун лоархІам беш а, хьаэттача шера дергдолчун уйла еш а Іадал да наьха.

Керда шу хьаэтташ дагадаца дІадахача шера дах а хьатІаденача шера де лерхІаш а дукха да коммуниста Цуров Мусий Ахьмада, рудин йовца гІишлоний материалаш йоахачен царна переработка еchен управлене Аргунерча жагІ боаккхача карьера начальника.

Ткъаь иттех шу мара даьннадац Ахьмада, цхьабакъда, хало а оатто а дукха яйнай цунна, да пала а вения юкебиса дукха дезал шийна тІабиса волча кьоначча болхлочун никъ ба цо хьабенар. Цул тІехьагІа Къилбаседа-Кавказски горно-металлургически институтера дийша ваьлар из.

Рудин йовцача гІишлоний материалий управлене балха вахар инженер А. М. Цуров 1960-ча шера сентябрь бетта.

— Из къона инженер Аргунерча жагІ боаккхача карьере начальникалла дьожавир оаха, — йоах управлене начальника Колдеев Хоасбота Макшарина — из участок я тха боацаме эггара лоархІаме гІеръяр. Управлене берригача болхлоех лоадама хІама ца эшаш ахаш цу карьере ба. Из цига балха хьожаварах гІалат даланзар тхо. ХьалхагІа тІехьаюсаш хинна из участок, ше дІатІагІабахача дийнахьа деиз беррига шийн ниъ, кхетам тІа а бахийта, карьер хьалха яьккхар нов. Цурова. Инициатива йола специалист, талант йола организатор хинна ца Іеш, чІоагІа йоккхо еш кулгалхо а хиннав из.

Тха тхоай къамаьл хилар Цуров Мусий Ахьмацеца.

— Тхона сенца белгалдаьлар дІадаха шу яхаш хеттий оаш? — юха а кертагІдаьккхар цо тха хаттар. — Балхех башха-дика ка яьлар тха коллектива дІадахача шера. Рудин йоаца гІишлоний материалаш — фракционни жагІи гІуми, бутовни кІирел кхера, аьта гІум яккхара шера план 20-ча октябре кхоачашйир оаха. Планал совгІа 231 эзар сома мехъа продукци еннай. Дукха балхаш даьд производствана рационализаци еш, цунах віаштІехьадьннад 30 эзар сом пачхаьалкхен ахча кходе. Продукцега дІадодар чуххахьа даккхара чотах 37 эзар сом кходаьд. КхоалагІча квартале тІехдика болх бар бахьан долаш республикански Сийлен доска тІа а йихьа, Главсевкавстроя кхчан преми елар управление коллективана. Из толам боаккхача дика дакъа лаьцад Аргунерча карьера барт тайнача коллективо.

— 1963-ча шера ше де лерхІаш мел хиннар дикка тІеххкхоачашдаьд карьера коллективо,— аьлар нов. Цурова. — Номенклатура шера план кхоачашйир 11-ча декабре. Валови продукци яккхара планан 130 процент кхоачашъяьй. Заданел кхо процент дукхагІа лакхъе лерхІаш яр къахьегама овсарле, хІаьта оаха из 17 процент лакхйир. ТІанйнача декадах 5 процент чухнахьа даккха лерхІаш хинна продукцега кІадедар 13 процент чухнахьа даьккхад. ДикагІа хиннай хьаеш йола продукци: 1963-ча шера цхьаь-цаІ рекламаци хиннац.

Карьер дегІайоалаяра цІеника кІорга ца деш керда наькъаш лохаш ва Цуров Мусий Ахьмад. Балха беркат даргдолча цу уйлаца кхеббу цо коллективацара нах а. Болхлочоа, мастера загадеха балха нокъалаьргда аьнна мел хетар чІоагІа хьаллоацаш, из сихагІа балха юкъаладахьара гІо деш ва из. ДІаяздеш, лоархІаш деце а, геттара дукха да карьере цу тайпара баькъдараш.

1963-ча шера карьера балха юкъейицьа еррига рационализаторски предложени ялх я. Итташ эзараш сомаш пачхаьалкхен ахча кходе йиш хилар уж предложенеш бахьан долаш. ДукхагІа йолча предложенеш автор нов. Цуров ва, цхьабакъда, доккхал ца дезаш сег ше кхиларах, из хьавле ца туга ду кха ха яьккхар цо. ХІаьта тІехьара я ше «гучаваьккчачул» тІехьагІа, цунах газета тІа хІама язделаш, яхаш чІоагІа дехар деш а хилар из. Нов. Цурова даьча дехара жоп а луш, царех ши предложени мара белгал ца йоаккхаш Іергда вай.

Хьалхаръяр. Била жагІ установкана кІалхара бохалашехьа ялх автомашинаца дІакхухьар складе. Цу гІулакхага дукха ахча долар. Нов. Цурова еннача предложенех транспортер оттайир била жагІ установкера складе дІакхухьаргболаш. Ялхе а автомашинии мукъаьлар цу балхах.

ШоллагІаьр. Нов. Цурова еннача предложенех хийцар №№ 3-ча 6-ча йолча дробильно-сортировочни установкай схема. Из бахьан долаш дукха аттача баьлар установкашкара болх. чухнахьа яьлар ремонта йоаеш йола ха.

Общественни балха тІа а эггара дикагІа вола активист ва А. М. Цуров. Партбюрос тІа а дилла цо кулгалду мастерий школана. Цхьакха заняти туьла ца йолийташ цу школе ухаш 14 сег ва — мастераш, бригадираш, механикаш. Из массе хана а дух тІа вувл месткома болх мишта лел, новкъостал ду цул балха, болхлой собранешка докладаш ю.

Иштта агитколлективе кулгалхо а ва коммунист Цуров Мусий Ахьмад.

— ХІара бригаде агитатораш ба тха, — йоах нов. Цурова. — КПСС Центральни Комитета декабрьски Пленума материалаш ешаш, Іомаеш ба хІанз бригадашкара къахьегамхой. Пленумо решенеш тхоай коллектива балха йоагІаш хиларах болхлой дІакхетабеш балхаш ду оаха царна. ХІана аьлча, керттерча дакъа оаха хьаеш йола продукци йоаккха хими хьаьрга йодаш я — Грозненски химически заводагеи Прикумски химически комбинатаген. Химически промышленность сихха дегІайоалаяра даькъе вай парте де лаьрхІар чІоагІа могадеш а из кхоачашдара шоай низ кхо ца беш а къахьегаш ба карьера болхлой.

Семилетка яхлагІча шерарча карьера коллектива планашта дух тІа довла хьож тхо.

— Производствени процессашта кхы дІахо а механизаци е лерхІ оаха, — дувц нов. Цурова. — Из гІулакх хІаьэлехьа е тхоай коллективе дийцад оаха. Де лерхІараш кІезига дац. Масала, била жагІ ахьийта гидросортировкана автомашинаша дІатІахьош хІара тоннага 25 кепиг доде тха. Из геттара дукха да. Автомашинаш эшаргйоацаш віаштІехьбаккха лерхІ из болх. ТІаккха тони жагІ дІабахьарга 7 — 8 кепиг мара гІоргдац.

Кийчача продукце складе жагІ тІаботтилга автопогрузчикаша деш да хІанз. Из болх бе транспортер оттае лерхІ оаха. ТІаккха тони жагІ тІаботтарга 2 — 3 кепиг мара гІоргдац.

И. МАЙОРОВ.

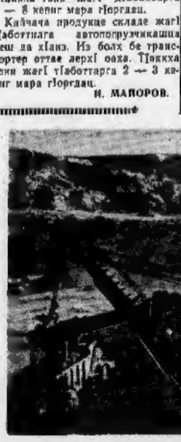

ОРЕНБУРГСКИ ОБЛАСТЬ. 1964 шера юххье ихи шу дуз Орск яхача города гаьна йоацаш цІаста руда гучадьинача моттиге горнообогатительни комбинат город Гайн хьалъе йолаяьча ханa дена.

ХІанз эшелонех ух Гай руда Уралерча цІаста лоаладеча заводашка. Уххаза руда доах лаьттанна кІалхарча способах еннa, иштта кІаьале 40 миллион кубометр совгІа порода хьалъьнкхача гучаяьхарча карьерера а.

Сурта тІа: Гайски рудника карьерера цІаста руда декхар.

Б. Клиннинцера сурт.

ТАСС фотохроника.

ХИМЕ ХЬУВКЪАМАШ ЛОРАДУ

> «Вай Іилман учрежденеш декхарийла и херда, дукхаріа пайда хургболаш а дареріа а химически препараташ кхолларе я, хІьата ииттта фи хьалра технологи дІаеттара техники тоапра а чІоагІа. ГІа тохкамаш де. Сихаріа дегІадоаладе хиза оасхиша, цІе бос болча торчакаш, кхыча зенерча оасарашка къовсам доттабара гербицидаш хьасара»
>
> КПСС ЦК декабрьски Пленуме яьна Н. С. Хрущева доклада тІара.

ООН-агарча данней, кхаш-карча ялаташта зенаш деча садоаккхача хІамашех лазарашех шерра-шера дуьнен тІа доадеш дола ялат дерригача ялатах дlх процент гаргга да. Йиде, масала, цхьадолча шера кховаткъе итт процентага кхачачаца боамбу боабу цІе бос болча нІано. СССР-ерча хьалех ииттта дукха ялат доаду оасаро а. Цудухьа да из бьцоврІаш лораелга селла чІоагІа йоакхо еш лeладар. Цу гІулакхa геттара дукха хІама даьд бьцоврІаш лоpaяра Еррrсоюзни института (ВИРЗ-а) болхлоша.

Института директора Иван Полякова кабинете Советски Союза шu карт доалл. Царех цхьанне тІа — института кулгалдеш йолча Іилма-тохкама организацей шерра яьржа сеть. Уж я — 43 токсикологически лаборатори, 18 опорни базей опытни станции, пайдаера садоаккха хІамаш хьакхоллара йола цхьа инспекторий. ШоллагІча карта тІа хьахьекхад мехка чухьарча а ииттта доазол арахьарча а Іилман учреждeнещара института творчески бувзамаш. СССР-е массеха я бьцоврІаш лораяра республикански институт, цхьабакъда, царна юкъе керттеръяр ВИРЗ я. Мето[redacted] кулгалдараш цу ерригача учрежденей балха координаци яран ВИРЗ-е хьаьхьй Координацийни совет. Цуд соваргІа Советски Союз условно 11 зонана йийкъа я, хІьта царех хІара зоне болх беш локальни координацийни советаш я. БьцоврІаш лораяра даькъе лоадамэ хІама ца эшшаш тайп-тайпарча эзар Іилман учреждeней балха координаци еш я ВИРЗ.

БьцоврІаш лораяра химически биологически методаш ше кийчъеш, эггара пайданаргІа йола препараташ къоастеш ВИРЗ-о айхха бувзам лелабу химически промышленностаца, СССР Іилмай Академеца, уллацІеwo лораяра министерстваца, кхыча организацешца. Уж бувзамаш мел чІоаrІа да хьахьокх укх бакъдолчо: гурахьа дийнача ялатащтеи боамбенеи зенаш деча эггара кхерамегІарча садоаккхача хІамаьца доаттабеча къовсама гІулакхаш лeладеш иттанел соегІа Іилман учреждени я.

Института Іилман учреждeнеш совхозийн колхозийн база тІа хьалъль я. 1961-ча шера мара химически препараташта тохкамаш де йолаеннаиц токсикологически лабораторео. Цу лоацдача хана цар тохкам баьб тайп-тайпарча 180 ядохимиката, царех массеха иттaш юртбоахама производствана юкъеяхьа моганьй.

БьцоврІаш лораяра гІулакха Іалааьмате боккха лоархІам болаш да кхашта, сомий бешамашта, плантацешта ядохимикаташ тоха еза ханаш вийса къоастаелга, бьцоврІашта зе ду садоаккха хІамаш латтаргхиларахи лазар кхетаргхиларахи ханнахьа боахамашка хоам белга. Из деш ца хилча беркат а доалаш чаккдаргдац гІулакх. Зенера садоаккха хІамаш ебаргхилара а бьцоврІашта хуле лазар даржаргхилара а хьакъехьа хургдар хьоалаш пачхахьалкхен служба я СССР-е. Шу чакхдоаллаш деррига хоамаш ВИРЗ-е хьачудоагІа. Цар дарда тІа прогноз оттаю мехка тайп-тайпарча районашка бьцоврІашта зенаш ду садоаккха хІамаш ебилген бьцоврІашта лазараш хутташ дьтІадоагІача шера ииттта хургда, аьле. Цу тайпара прогноз ца хилча йиш яц ядохимикаташ кийчъяра, уж дІатовсара эшача средстваштеи ший ханнахьа заказаш дала а. ХІьта ииттта пайданагІа хургдолча тайпара юртбоахама аннацета болх байта а.

Цуя соегІа лоацдача ханара прогнозаш оттара методаш а кийчъяй. Цун керттера лоархІам ба бьцоврІашта зенаш деча хІамашцарен хулача лазарашцарен къовсам ханнахьа дІаболабелга я иттара чІоагІагІа ІаткъаргІйолча ханна царна ядохимикаташ тохийта а.

Хьувкъамашта зенаш деш йолча хІамашца доаттабеча къовсамах дукхагІа беркат даргда цу даькъе дукхача мехкашца деш дар віашагІтехача. Цу тайпара дукха мехкаш віаши дагта а доалаш из гІулакх лeладар даггара могадеш я СССР правительство. Масала, бьцоврІашта зенаш лазараши деча хІамашца цхьана къовсам доаттабара хьакъехьа дукхача ханa деэ конвенци я СССР-а, Афганистана, Ирана юкъе. ТІайца декхараш кхоачаш а деш, советски специалисташа доазол арахьа дукха балхаш ду бьцоврІашта зенаш ду садоаккха хІамаш йоазаш уж хІалакъьь дІайоахаш, къаьстта а цІе бос бараш. Йах шу хьалха Советски Союз юкъеяхар 24 мохк юкъе а боагІаш йолча бьцоврІаш лораяра Европейски Средиземноморски организацеа. Карантинанеи бьцоврІаш лораяран хиталь цхьа-цаІ дунен халкъашта юкъера конференцин съезди хиннац укх тІехьарча ворхІ шера советски Іилмахой юкъе болаш.

Николай БОЛГАРОВ,
АПН корреспондент.

ЛЕНИНГРАД. «Электропульт» яхача заводa коллективо рапорт делар шера план ценая хьалха кхоачашъярах. 1963 шера заводe мехка хьалъеш латтача энергетически химически гІишлошта дІаяхьийтий дукха приборни щиташ, дистанцийни управление аппаратура, кхыйола оборудовани.

Сурта тІа: нестройщик А. А. Смирнов Магнитогорски металлургически комбината дІайохьийта пульти контактни телемеханически устройства щиташ кийсъеш воалл.

И. Баранова сурт. ТАСС фотохроника.

ДЕШАШ БА

Агротехнически занятe гулбенача юрта боахама специалисташа, бригадираша, механизатораша, полеводаша, кхычар чІоагІа теркам тІебаххийта ладувгІар Назрански производствени управлеке Ленина цІерахча колхоза керттера агронома Юабашьян Григорий Борисовича ешача лекцега. Кхашка удобренеш дІа миштa товса еза, ялаташ къувкъалара царех фу пайда боал дукха дийцар дика кхеташ а йоккха опыт йолаш а волча специалиста.

Вай заводашка аразецаш йола минеральни удобренеш, йоах агронома, хи чу дика яшаш а лаьттанца дика дІаувш е я. Аммиачни селитра тессача дика хул дукхагІа йолча культурай хьувкъам, къаьстта дика хул нІв, шекара свекла, ковртол, кхычараш. Бакъда, хьувкъам геттара дика хул аммиачни селитрен су, перфосфати цхьана тессача. 1000 гектар соегІа йолча «безостая-1» яха кІа дІалийнача лаьттан тІа тессай тха колхозе цу тайпара удобрени. ХІара гектара тІара 2—4 центнер дукхагІа хьувкъам чузда йиш хургъя из удобрени тассарах. ХІьта удобренех дІадахар а хьийга къа а юхаметте а оттадергда.

ЛадувгІаш багІараштa йовзаш йоацача томасшлак яхача удобренех а дувц агрономо, — 14 процент фосфори, ииттта кІир и цу удобренеца. Фосфори тук хи чу дашац, бакъда, кІеанг-дукха кхыйола кислоташ дІакхийтача даш из, лаьттанца йолаш я цу тайпара кислоташ, цудухьа дІайийнача хІамашта пайдане я из удобрени. Лаьтта бесса а йолаш, дом саниа кІьда и чоа а я томасшлак. Фосфорни кислоташ кІеанта йолаш лаьттaш да колхозе, цудухьа 300 тони томасшлака заявка еннай колхоз.

Хлористи калий яхача удобрене белгалонаш ше ювцача хана керттерча агрономе белгалдаькхар цу удобренеа 62 процент цІена калий хилар. Процентага диллача удобренеш сених латт хе декхарийла ба ялаташ кхедераш, хІана аьлча цу гІулакхо дикагІа тардолийтаргда царех мазулла дукхагІа пайда эша.

Азоти калийа, ииттта фосфори калийн віашагІа а аьь кийчъечи удобренех а дийцар нов. Юабашьяна. Бурилгаш хургйолаш кийчъе еза из. ВІашагІъе йиш ярaш малагІа удобренеш я ха деза. Цу гІулакха белгалдаккха деза боахамера деррига лаьтташ, ха деза малагІча лаьттанца мел кислоташ я, хІьта цу лаьттан тІа тасса езар малагІа удобрени я, из мел тасса еза а.

Дика кхьнду лаьтта моттигерча удобренеша — ширдаьнни кхо, йокъ йиллача а, цудухьа царех а мамогта дукхагІа пайда эца беза. Вай колхозa шурий-товарни фермашка шера 5 эзар тони гаргга кхо Іов, хІьта хІана хьаІайна ширдаьина кхо иттaш эзараш тонн хургда, — дувц агронома дІахо — Вай боалама къахьегамхой декхар да из маьхера удобрени дІаараяхьа а, ханнахьа кхашка дІайилла а. ХІара гектара тІа 25—30 тони дилла деза ширдаьина кхо. Кхашка дІадахьа кхо февраль бутт бовлица дІа-са ца доаржадеш кучкаех латтийта деза, цу тайпарча хІара кучкана 40—50 тони хила деза кхо. ХІана аьлча эшаш йола пайданера хІамаш: азот, фосфор, кальций дІайоал цунел доаржадаь дукха хилача.

Лекци чакхъьлача хаттараш дир гулбеннараша.

— Іай тасса мегаргйий аммиачни селитра гурахьа дІадийнача ялатащ тІа?—хетт комплексни бригада бригадира нов. Рустамова.

— Вай республикерча Іалама хьалашка яьжача гурахьа дІадийнача ялаташ тІа аммиачни селитра тасса мегаргъ, хІана аьлча, вай лаьттаех кІоарга йолаш гІор, цудухьа бІаьстий ме йоала сихха дІайоал из, лай хиво йоаша удобрени лаьттах чуюъ. Лоабат дукхагІа болча лаьтта дІайийнача хІамашта Іан замалахь тасса мегаргьиц аммиачни селитра.

Дукха хаттараш дир Іомалуш бараша, массаор а лерттІа дІакхета а веш дизза жоп дора керттерча агрономо нов. Юабашьяна. ииттта чакхъьлар Ленина цІерахча колхозе агротехнически занятии.

Д. ПОЛЯКОВ.

ЖА ЛЕЛАДЕРИЙ ТОЛАМАШ

«Жа Іу» — яха дош курра я майрра а оал «Кирова» цІерахча колхозе а. Укхазарча жа Іуша хьонкам эц гІоравьнача жа Іуна Эсмухамбетов Наурде балхах. Денна шоай болх тоабеш эргабаккха. хІара устагІана тІера дукхагІа тха даккха, дукхагІа Іоахарий хьалкхеде, — ииттте да цар декхараш. Из кхоачашдара илан хьинари кходац жа Іуша.

1963-ча шера «Кирова» цІерахча колхозе хІара устагІана тІера 4,8 килограмм тха даькхад, хІара 100 жийна тІехьа 101,7 Іаьхар хьалкхебаьб. ДикагІа толамаш даькад укх тІеххьарча ихе шера хьалхе лeлаеча жа Іуша Елгушев Юнуса, Кадрашев Алексея, Кадрашев Асипата, Нурлумбаев Абдула бригада коллективо. ХІара бІаь жийна тІехьа 125,4 Іаьхар хьалкхебаьб цар. хІера устагІана тІера 5,7 килограмм тха даькккад.

Укх керлача 1964-ча шера, хІера 100 жийна тІехьа 140 Іаьхар хьалкхебе. хІера устагІана тІера 6 килограмм тха даккха, аьна, социалистически декхараш тІайийнад «Кирова» цІерахча колхоза жа Іуша.

А. САЛОВ,
Шелковски производствении управление инспектор-парторганизатор.

ОАХА ЯЗДАЬЧОХ ХИННАР

1963-ча шера 24 декабре «Сердало» газета тІа кепа теханр газета рейдови бригаде яьаь «Хьалаш цхьатерра дале а...» яьна корта а болаш йола материал. Цу тІа дувцар Назрана производствени управленерча «Назрановский» совхоза цхьайолча шурий-товарни фермай боахамий балхех лаьца. Хьалаш цхьатерра дале а, совхоза массадолча шурий-товарни боахамашне дика лелац гІулакх. Царед да Экажкъонгий-Юртара а Янарера а хьийбай боахамаш. Цох лаьна тхога язду Назрана производствении колхозно-совхозни управление начальника декхараш кхоачашдеш волча нов. Г...нина; «Рейдови бригада белгалдаьха кхоачамбоацараш доаш хиннад. «Назрановский» совхоза кулгалхошиен Экажкъонгий, Юртарчен Янрерчев отделеней кулгалхошкен дІахайтад укхаьмо дола кхоачамбоацараш хийта йиш йоацилга. Доахан кхабара рацион оттаьй. Укх тІеххьарча деношка болх лерттІа віашагІехьбаккхарах гучадаьннад Экажкъонгий-Юртарча шурий-товарни ферме шура дукхагІа йоаккхилга. Управленерча шурий-товарни фермашка наставе бахьаргболаш ба барда. ХІьта болаш болча йекара свеклах бьаккхача бекъача жомаца из в а беш цунца доахан кхоабаргда».

ТІехьадуса боахамаш хила йиш яц!

ЭКОНОМИКА АЙЯР ДУХЬА

ШЕ БОЛХ дІаболабаьча хьалхарча деношка а деэз Грозненски производствени управление партийни комитета ше хадданза беча организаторски политически балхаца тхона хьадхашка латта декхараш толамe кхоачашдара тІадерзаду юртаюкарча къахьегамхой хьинар, къаьстта, теркам тІабохийт ялата а хьайбай а продукташ дукхагІа яхар духьа лоархІаме гІулакхаш чакхдоахача юкхьанцарча партийни организацей лоархІами бехктохаем лаькбара.

Бакъдар аьлча, тхона хІанзалга кераrІдаьннараш, дІахо эккарашка хьежача, віалла кхоачамболаш я дац, хІьта кхм тха торонаш йоаьаш а дац, цудухьа тха партийни организацейн кхашкарча къахьегамхойн теркам тІабербабаьб хиш декхача лаьттаех пайда дикагІа эцара а минеральни моттигереи удобренеш ялаташ дІадийнача кхашка мамогта дукхагІа еххара а чотах дІахо ялат дукхагІа даккхара.

1963 шера гурахьа 7 эзар тони соегІа минеральни удобренеш кхаьчай тхога, хІьта уж ерригаш а оаха кхашка дІатайсай, дукхагІа ераш 25000 гектара тІа дІадийнача гурахьа дувча «безостая-1» яхача кІина а тоесий.

Тха управление боахамаша цхьадола толамаш даьхад шекара свекла, баьца дааранаш, дух, фуми дукхагІа кийчдарен пачхахьалкхенга доахарен гІулакха. ДІадахача шера, хь-оттама хьалаш дика хинналащехьа а, дика хьувкъалаьлар баьца дааран. ДІадахача шера дика болх баьб 16 миллион фуъ гулдаьча а пачхахьалкхенга 12 миллиони 460 эзари фуъ, е цул хьалхегІа дІадахача шера цу хамалца декхачула 3 миллиони 134 эзара фуъ дукхагІа декхача а тха кое тІара оалхазараш леладераша. Цунах доккха дакъа доал ков тІара оалхазараш лелаеча Ермоловски совхоза, Грозненски опорно-хьокхамен № 1 йолча шурийн совхозий, Ленина цІерахчеи І-гІча Мая цІерахчеи колхозий кое тІара оалхазараш леладерий. Тха дикагІа болча кое тІара оалхазараш леладераша Ермоловски совхозерча Лазарева Марияс хІара яхкача котамтара 160 фуъ, Мартиненко Ульянас — 156 фуъ, І-ча Мая цІерахча колхозерча Курносина Марияс — 151 фуъ гулдаьх.

1962 шерарчул пачхахьалкхенга 4906 центнер дукхагІа дуьх декхад района хьийбаш лeладераша 1963 шера — из да Советски районерча доалаш лаьгІенех пайда эцарах хьахиннар, бІарчача аккаца цига хилар тха 10 эзар соегІа Іаса.

Района партийни организаце хІанз ший деррига низаш тІадахийтад 1964 шера деррига боахамаш пайда луш, доходаш йоккхий йолаш, товарни продукци дукхагІа йоаккхаш хилийтара.

ЦУ ДАЬКЪЕ цхьадола хІамаш хІанзале а даь даьнна; кхыча тайпара оттаьй дІахувча лаьттай структура. кІезига хьувкъам луча культурашта меттел юкъе йоалаьй лаьха хьувкъам луш йола культураш, масала, горох. вика, «безостая-1» яха гурахьа дуи кІа, кхычараш. Пайда дикагІа эца лерхІ оаха лаьттаех юртбоахама техникех.

Ца хилча а боахамашта мегаш йола административни гІулакх деш персоналах 356 саг мукъавалкхав колхозашкеи совхозашкен. Из бахьан долаш йиш хиннай цунна болхлой цхьа производствени тІаберзабе а соцагІа лелаеча аппаратега доаш хиниа дукха ахча кІезига а.

Кхов дукхагІа беш ухйт боахама гІулакхашка йолха материалаши средстваши. Цу тайппара тоабеш латт хьайбай боахамера болх а. Доккхий Іулаш а даь чукхоаб хьакхарч деррагача боахамашка, шурий-товарни фермашкарен кое тІара оалхазараш лелаечен механизаци яь ба къахьегам дукхача боахамашка. Цу йолча хІамаша йиш хулийт юртбоахама продукташ яхарга дІабода мах лохбе.

Алхха уж цхьадола гІулакхаш чакхлахар бахьан долаш хІадахача шера боахамашта хулаш хинна зе дикка кІезиг долар.

Нагахьа сайна 1962 шера производствении управлене совхозашеи предгорни опытно-производствении боахамоо 1 миллион сом гаргга зе хилийта хиннадале, 1963 шера 300 эзар сом гаргга мара хилайвар из зе.

Партийни организацеца боахама гІулакхашта лерттІа тІахьожам доаттабаьна, пайда болаш боахам лелабар духьа доаттабеча къовсама совхозий къахьегамхой сарцагІбакхача моттигашка балхаш а дикагІа лийнад. Масала, Грозненски опорно-хьокхама совхозе (директор нов. Д. П. Шего, партнома секретарь нов. Грушецкий) 400 эзар сома пайда баргба, баьна даврий совхозе (директор нов. Маликов, партнома секретарь нов. Осецкий) — 140 эзар сома, Аргунски совхозе (директор нов. Лукьяниченко, парторганизаце секретарь нов. Золин) — 100 эзар сом соегІа, Горячеисточненски совхозе — 14 эзар сом гаргга.

ЦУНЦА цхьана балтадаькха деэаш да, цоашта тІалатта балхаш бехктокхаме хетаргдолаш йола уйла отделеней управляющишта, фермай заведующишта, бригадиршта, [redacted] чуйоссе «Староюртовскийн» «Ермоловскийн» совхозий, предгорни опытно-производствении боахама юкхьанцарча партийни организацей віашгІехьдаьнна ца хилар, кадраш дешийтара йоакхо ца хилар, болхлой къахьегама хьинар айдар духьа массово-политически организационно-партийни балха ерригача формаехи средстваехи пайда ийца ца хилар, шерра социалистически хьь йоаржаь ца хилар.

КПСС ЦК декабрьски Пленуме соцам Іомабеш йолча района партийни организацешта чІоагІа критика ю коллективний производствении балха тІа дувлийтача кхоачамбоацараштеи гІалаташтеи, практически мероприятеш віашгІехьйоах долаш дола кхоачамбоацараш дІадахаран 1964 шу деррига боахамашта пайда а душ чакхдоахаргдолаш дІахо боахамаш чІоагІдаран.

Цу гІулакха эшаш йола тонаш ерригаш а йолаш да тхо. Цхьа-дале, района боахамашка дикача агротехнически ханашка, гоггагача мугІарчех урагІа-пхоагІа дуаш 49 эзар гектара тІа дІадийнад гурахьа дуи кІа, царех 28000 гектара тІа дІадийнад гурахьа дуи «безостая-1» яха кІа. Гурахьа ялаташ дІадийнача деррига лаьтта хІанзале а хІара гектара тІа 2 центнер суперфосфата а 70—80 килограмм азоти удобренеш а тайсай. Іоалеш а кхашка дІахухьаш а да ширдаьнна кхо, из тессаргда 120 эзар тони соегІа. Хиш декха лаьтташ кийчдеш а хий декха болхлой Іомабеш а латт. Племенной фух дола доахан лебадар духьа Херсонски Пензенски областашкара ийца доаладаь дикагІча фух дола 4015 шинар.

Цу доалача хІамаца торо хургъя 1964 шера 110 эзар тони ялат, 20 эзар тони баьца дааранаш, 5,5 эзар тони дух, 21 эзар тони шура, 19 миллион фуъ даккха. Лаьттанцарен хьайбашкарен йоала продукташ пачхахьалкхенга йоххара илан кхоачашъяро тха боахамий экономика айергъя.

З. ДУДНИК,
Грозненски партнома секретарь.

ТОАБЕРГБА БОАХАМ

ДИКА къахьийгад дІадахача шера тха колхоза къахьегамхоша. 200 эзар сом пайда хиннаб боахама. ХІьта колхоза боахам дегІабоалабера кхы а дукха кьакъаш гуча а даьннад.

Ханнахьа лаьтта аха, ерригa культураш дІас, ялаташ чуэца, кхыдола балхаш де эшаш йола техника я тха боахаме. Деррига а хІинц даь, яьнна, балхаш механизмешка деш да. ВІашагІъехкай полеводчески бригадаш, комплексни звенош. Цхьан бригадана кулгалдеш я Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета депутат Гамбулатова Хижан. Юрта боахамах дика кхеташ а болх лерттІа віашгІехьбаккха хоаш а я из. Кердахар, пайдане дар хьаллаьце ший бригада сихха дІадолалу нов. Гамбулатовас. Масала, гурахьа ялаташ дІадийнача деррагача лаьтта хІанзаэ минеральни удобренеш тайсай цуя бригадо.

Ииттта дика къахьегаш я Тоасултанов Мовсара кулгалдеча шоллагІча полеводчески бригада коллектив а. Дукха минеральни моттигереи удобренеш кхашка дІатайсай но а.

Боахама экономика айара лаьттан хІара гектарах боккъонца пайда эца беза. Цу гІулакха боккхача лоархІаме да дикагІа хьувкъаш йола культураш дІаер. Из дика кхетаду тха колхозхоша.

Соакха дІайийначарел дукха а дукхагІа дІаберга оаха укх шера хьажкІаш. Дукха кхетийна лаьрхІа 500 гектара тІа дІаберга из культура, цул соегІа силоса лаьрхІа а 100 гектар хьажкІаш, 250 гектар мара яцар соакха колхозе дІайийна шекара свекла. хІьта укх шера 316 гектара тІа кхеергъя свеклан 60 гектара тІа горох.

Хеддаза терко ергъя хьайбай боахам сихагІа дегІабоалабара. Соакха дика къахьийгар тха колхоза шурий-товарни ферма коллектив. Ханнахьа кхоачашйир цар шура йоахара шера план. Хьалха латтача доярки А. Успаева, Ж. Цуцуева, кхычар дукха а тІеххоачашлаьи шоаш тІайийца социалистически декхараш. ХІьта ферма коллективо лаьрхІад укх 1964-ча шера кхи а дикагІа декхараш тІаеса а кхы а дукхагІа шура яккха е. ХІанз укх эггара халагІча хана шоай деррига низ а хьинар а дІалу цар дукхагІа шура яккхара, из гІулакх кхоачашдара цар дикагІа кхоаб доахан, лерттІа гІулакх ду царна. Укхаза тохкаш распорядок, рационах кхоаб деррига хьайбаш, хІьта доакъяр тайп-тайпара ду.

ЧІоагІа хьинар айдеца къахьегаш а кердадар балха юкъеяхуьаш а ба укх деношка колхозхой, шерра яьржай колхозe социалистически хьь.

А. ВАХИДОВ,
Шолжа производствении управление «XX-ча партсъезда» цІерахча колхоза председатель.

БИРМАЙ ВАХАРЕРА ДОККХА ДИ

КІЕЗИГА гІайгІеи балеи кхььендац цу мехкага президентски дворeца хьалхашкарча флагштокера британски байрах Іо а яьна, цунна меттел цІен сийнел бос бола Бирмански Союза байрах урагІьяххалча йолча хана.

1945 шера март бетта Японена духьала восстани йолаелар Бирме. Бирма къамаз турпал вирал Аунг Сан керте а волаш. Восстани хотальлар, цхьабакъда, цунца хІьта а паргІато ялаьзар. Юха тІабаьхка английски колонизатораш дига а бацар бирмански халкъо дІадехарш кхоачашде «Аз могийтаргдац империя йохар», — йоахар цу деношка Черчилла.

Цхьабакъде, Черчилла из дийзапале а е дийзалепе а, империя ежа яьнаяр. Шоай лоІаме хилара дола дош Лондоне а ца къоастадеш. Рангуне къоастадир. хІьта бирманцаша шоаш а къоастадир.

Лувцаш чубеххаш а топаш еттaш боабеш а хианаболлашехьа а, Аунг Сан юкхьанцарча бирмански правительства членаши оакхараша санна боабаьбале а, кортамукъале бахьан долаш лаьтта къовсам юхатоха магазар.

Цу хана деэ аллайтта шу даьннад. Политически паргІато яккхар мохк ше дегІаахарахьа баьккха хьалхара гІа мара бацар. Цхьан оагІорахьа леста, йоахь йола цун экономика ерригa а кхыча мехкий бе йоллар. Мехкe деррига вахар дунен рынкера дугла маьхаш хувцадаларах тийша дар. Шоаш доал дахча шерашка дугаца империя кхоабаш бола мохк баьб англичанаша Бирмах, экономика кхы мел йола дохкъош дегІаухаргдоацаш юха а соцадаь.

Цхьабакъда, халонаш тІалатташ, специалисташи оборудованица тоьаш ше хинна йоллашехьа а, ший лоІамера Бирма дІахо йоллар. Къонача мехка ноккъостал дир Советски Союзо. 1955 шера торгови соглашени йир вай мехкашта юкъе. Советски Союзо Бирме бахийтар юрта боахама специалисташ, лаьттан гІоагІаш тохкараш, ирригатораш.

1957 шера хьалъе йоллелар технологически институт, госпиталь, гостиница — Советски Союза Бирмански халкъа соегІата ена объекташ.

Уж объекташ хІинц хьалъь яьннай. Госпитале болх беш советски лораш ба, технологически институте советски преподавательаша Іомабу хургбола бирмански специалисташ.

Йоккъал латтача юкъерча Бирма аренашка уллача Тицо хьалъьй ирригацийни комплекс, Бирме йоккхагІчарех йола цхьаькха плотина хьалъеш латт Чемолтеу. Соакха Бирме кхаьнe эзар трактор дуте кхоцка болх беш я. Бирмански студенташ деша багІа СССР доккъерча дешара заведенешка.

1962 шера март бетта мехкара Іаьдаа бе деллар инерал Не Вин керте латтача Революционни правительство. Революционни правительства кепа тохийта араьккхай Бирма кхоане — социализм, хІьта из хьалъеяга правительства керттера лерхІар а да аьна, дІакхайкадаь йола «Бирме никъ социализмага бода» яхе декларация.

Шийн программа кхоачаш а еш, правительства национализаци яьй юхейлеача доазол дехьарча ингалиски капитала йоккхача чІоагІаепа, «Бирма ойл» яхача мехкдаьтта компанене, хІьта цул тІехьагІа — цхьадола дакъа частни доазол дехьарчен капиталла доалахьа хиннача, мехкарча ерригача банкашта а. Дукха ха ялалехьа национализаци е йолайир импортни экспортни торговлена, віашагІъехкха йолайир юкхьанцара кооперативаш. Банкашта национализаци яьчул тІехьагІа мукъадаьннача ахчах пайда ийдар ахархошта осудаш телача. Йоалах телача хІамаш тІара боеха мах хьадда оттабир, декхара хьалхара ахархошкара лаьтташ кхыйола хІамаши хьайоахаргa дийхкар. Цу эггара тІехьагІа чакхдьлккхача мероприяте чІоагІа хІама техар цуя хьалхагІа дола оари доацаш хиеркой боахаш бьяхача помещикашта соалагархоштех.

Правительства чакхдаьхача гІулакхашта раьза хилелар бирмански буржуази доазол дехьара цун доттагІийи цу гІулакхаша хІама мел техараш. Бирмана шийна чуль а кІанта цІоагІара дувлацар: «Кхи тІехьа доацача хана нислаловели». Цу наха ноккъостал дар духьа сихха оарцагІдаьлар америкамски кепа йоавуа. «ГІурт» боала Бирма, «хІалан хилар» из, «гІалатера» никъ ба Бирмански правительстве лаьцар яхаш, ялле долалелар «Таймс» «Ньюсуик» яха газеташ.

Къовсам хІанз а латташ ба. ХІьта тайп-тайпарча форме лесташ а латт. Бирмански правительстве политика моастагІий фуннагІа шоаш дарах Іабаш бац.

Цхьабакъда, цар деррагача гІулакхаша лоарзагІа йоаккхаргьяр Бирма политика, цун традиционни нейтралитет, машар бахьан долаш Бирма лоаттабу хьакарера къовсам. ДагадохийтаргІа вай, Бирма Бандунгески конференце дакъа лоацаш хиннача мехкех ца хила хилар, цо эггара хьалхарчарца Московски договоре кулг яздаь хилар. «Къона къомий пачхахьалкхенаш, — йоах Н. С. Хрущева,— дукха а дукхагІа йолча хана дунен халкъашта юкъарча гІулакхашка прогрессивни лоархІам болаш я. Уж духьала я колониализмана, тІема пайца араи сихаль гера хьаларан лелаеча империалистически политикана, уж тІехьа я машар чІоагІбаран калкъашта юкъе дика гІулакхаш лeладаран. Царех дукхха а дукхагІа йолчар духьале ю империалистий коепо, цар тІема блокашта юкъе ца тиган, шоай территореш, ахх, материалаш цар доалахьа дІаела тиган, нейтралистски никъ хержаб».

Ший лоІаме йолаш вурийттлагІа шу, балха, къовсама, дІаньалхашкахьа ахара шу дІадолалеш я Бирма.

И. МОЖЕЙКО,
(АПН).

Рангун—Москва.

КИПРЕРА СОБЫТЕШ

НИКОЗИЯ, 4 январь. (ТАСС). Кипра президента Макариоса селхан пресс-конференце хьаккхайкадир. Кипра проблемашта хетаяь хургйолча конференце лерхIаш дар хила деза боккъонца шиъ лоIаме йола, араьхьара юкъеегIертача массе формах мукъа йола бIарчча цхьа пачхьалкхе хьаелга. Президента аьлар, нагахьа санна конференце из вIаштIехьа ца доале, из вIаштIехьдаккха гIертаргва ше шиъ кара мел йолча машара средствашца, цу даькъе ВIашагIкхийттача Къамий Организацега вIодда а.

НИКОЗИЯ, 4 январь. (ТАСС). Кипра Республика президент архиепископ Макариоси вице-президент Фадыл Кучуки раьза хилар Кипра проблемашта январь юкъе кхаьчача хана Лондоне хургйолча конференце шоаш дакъа лаца.

ЛОНДОН, 4 январь. (ТАСС). Селхан ингалсийски министрий кабинета къаьстта заседани хилар Кипрера хьал дувецаш. Цхьаккха тайпа коммюнике кепа тех арадаккханзар. Цхьабакъда, политически комментатораша деча хоамех, кабинета министрашта юкъера цхьабараш раьза бац Кипре лелаеча ингалсийски политика.

Селхан 16-ча парашютни бригадера дукха бIу вахийтар Кипре. Дов хинначул тIехьагIа вергиеаш а цига вахийтараш 2000 ингалсийски салтеш ясари ва.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

«ФОРДА ЩИТ» ЯХА ОПЕРАЦИ

Азерча дукххача мехкаша лелаеш йолча агрессивни блокех дIа ца кхетара политико дукххача хана дениз сатем боабаьб США-я. Шиъ хана Джон Ф. Даллеса а аьхад цу политиках лелае «тоам боацеи» «тийшача балхеи» политика. Цо Индена, Бирмана, Цейлона, Индонезена, Камбоджана тIагIертадора, нейтралитет лелаелга дIа а даькка, Вашингтоно вIашагIъехкача тIема блокех цхьанех уж дIакхетилга.

КIайча цIагIа Iаьдала доале демократаш эттача хана цар дIахайкадир керда хьахиначa пачхьалкхений нейтралитета политикашра шоай гIулакхаш хувц США-с, аьнна. Цар дIакхайкадир кхыметтел тIема цхьоатIоашта юкъе ца йолхаш Iе безам болаш уж пачхьалкхенаш хилар массе хана а кхетадеш хиннай США, аьнна.

Цхьабакъда, ше мадарра аьлча, США дипломате эргIанара маневр мара, кхы хIама дацар из.

Хьокхаме хIама да, вIаши герзаш а детташ китайско-индийски доазон тIа хиначa довнех цу сахьате шийна пайда эца Вашингтон хьайза хилар. Деча чIоагIа чунийра американски дипломати, цо хьакхеллар «фепара зонта» оалаш йола план. США-с дIакхайкадир «индийски сигале лорвелга» шоашта дIатIавца кийча и шоаш, аьнна. ХIаьта ше мадарра аьлча, нейтралитета позице тIера Инди яккха лерхIаш яр из операци.

Нейтралитета политика лоравра гIулакха чIоагIа хилар индийски правительство, «зонт» ийккар.

Цхьабакъда, вашингтонски дителаш сатувш хилаиар, «Форда щит» яхача операце идея хьакхеллар Пентагоне. Къайле а ца лелаеш духхьала дIааьлча, 7-гIа американски флот лелаш йола зона шерье лаьрхIар цига, Индийски океан а цу зонана дIаюкъе а хьош. Цу тIа а «Инде хьашташ лорадар дукхьа» яха харц бахьан юхе а хьалха даьккар цар.

Шоаш из деча хана кхыметтел индийски правительствоца хьалхе а дагилла лоаш а хиланзар Америка ВIашагIкхийтта Штаташ. Дер даьчул тIехьагIа мара цунна хIама а хаиззар цунах. Инде премьер-министра Неру маалларa, цуна цхьаккха хIама а хайналац Индийски океане 7-гIа флот яхийта безам болаш Пентагон хиларах. США-с кхыметтел флот дIахийта ела ха а хоадаль хиннай — 1964-ча шера февраль бутт.

«Форда щит» яхача операце Инде баха нах Iалаьмате чIоагIа эгIазбигар. Из эгIазал кхы а дукхагIа совъьлар Индийски океане дахийта лаьрхIача американски кемаш тIеи самолеташ тIеи ядерни герз долга хайча.

«Форда щит» яхача операце мах укх тайпара бир эггара доккхагIчарех долча «Фри пресс джорнал» яхача индийски газето: «Къулбехьен – Малхбоален Азе политически а тIема а кердача маневрашта дика хьисап а деш оттаьча программа тIара хьайоагIаш я США решенх... Американски тIема-форда низам Индийски океане дахкар, массанена а белгалдоаллача тайпара, малхбузехьен тIема низаша, къаьстта а американскичар, Индена гобаь боаккхилга хилар тергал ца деш Iе йиш яц Индега... Къулбехьен-Малхбоален Азе йолаш я СЕНТО базаш, хIаьта хIанз Индийски океане хьачуйоалаю 7-гIа флот!»

«Таймс оф Индиа» яхача кхыча индийски газето духхьала дIайоах США-с хьувзаду из гIулакх «Индийски океане полицейскел де гIертилга да», яхаш. МалагIча бокъонах гIерт США Индийски океане шиъ тIахьожам оттабе? — яхаш хетт газето.

Индийски общественность чIоагIа эгIазъяха я. Кхыча бесса хила йиш йолаш а дац из-м. Цо дика кхетадеш да фальшивни «щитайна» тIехьашка Инди шиъ лоIаме хилара дукхьала ерзаяь пентагонски шалта йоаллилга.

Б. АЛЕКСАНДРОВ. (АПН).

ДЖОНСОНА пресс-конференци

НЬЮ-ЙОРК, 4 январь. (ТАСС). Техас яхача штатерча шиъ ферме селхан лоаца пресс-конференци йир США президента Линдон Джонсона. Пресс-конференци йолча хана цо керттера йийцар яр укх шера январь бутт чаккхбоаллаш конгресс хьажийта тIаккха езаш йола, 1964—1965 шерий США бюджета проект.

Президента, информационни агентствашна Джонсон-Ситера (штат Техас) баьча хоамах, корреспонденташка аьлар, США бюджетера дIахецаш дола ахча 100 миллиард доллара боараме дита безам ба шиъ, аьнна. Цо ше яьхача тайпара из вIаштIехьдаккха безам ба цун лаьтта лeладара министерства, атомни энергена йолча комиссе программашта хьожадаь ахча а космос таккарга дола ахча а кIезигдара чотах.

Шеко йола гIулакхаш

ПАРИЖ, 4 январь. (ТАСС). Индонезена дукхьала чIоагIа кампани айяь хьувз Малайзе Федераце правительство Къулба-Малхбоален Азе кхоххам чIоагIбар дукхьа. Федераце премьер-министра заместитель а оборона министр а волча Резака, селхан парламенте ше къамаьл деш, аьлар, Индонезеца «тIом беш» я Малайзи. Франс Пресс агентства беча хоамах, цо хьаккхайкадьд, «нагахьа санна эшаш моттиг хуле», Малайзена новкъостал дергхилара дош деннад Англе, Нови Зеланде, Австрале, аьнна.

Кхыча мехкий информационни агентствашa деча хоамашка хьежача, Малайзе правительства цу тайпара цIура кампани гIеттаю дукех цу районе колониальни державай позици чIоагIъяр, уж юкъегIортаран Федераци СЕАТО тIема блоках дIакхетаран кIийле йоллар дукхьа.

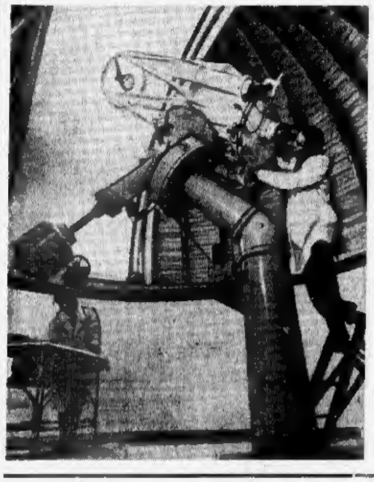

Румынски Халкъа Республика. Дунен халкъашта юкъерча геофизически шера юкъе дика дакъа лоацеш хинна Бухарестски астрономически обсерватори дакъа лоацаш хургья Дунен халкъашта юкъерча Сатийнача Маьлха шера балха юкъе (1964—1965 шш.). Цу балхага кийчлуш ба румынски Iилмахойи Iилман болхлойи.

Сурта тIа: сигаларча сердал телараштa тохкамаш дара телескоп кийчъеш ба обсерваторе Iилман болхлой.

Аджерпресс — ТАСС сурт.

ГIилман техникан кердадараш

ПОЛИМЕРАХ ГIОЛГ-ПХА

Магадански областера геттара халача хьал тIа а йолаш Новосибирски туберкулезни институте хьайоалайир 19 шу даьнна Люба. Бера хана дениз тIехкашкара туберкулез долаш яр из. Йоl лела могаш яцар, хетта го даиман чIоагIа сетта латтар хум.

Антибактериальни средствашца дарба дара курс чаккхьаьккхачул тIехьагIа го боттIа а баь, гинтара гIолг-пхьаьнаш хьа а дийла туберкулез кхийтта моттиг хоадаль дIаьаккхар хирурга медицински Iилман кандидата Михаил Свиржева. ТIаккха полиамидформаль оалаш йолча пластически материала битькига ши оаслаг сваьпелна гIолг-пхьаьна форнехьа берзабь гона тIехкашта дIатIатийгар лоро.

Ши кIира даьча хьабаьстар гипсана дIакъайла хинна го, дарбана гимнастика еля тIадлалар унахочов. Кхо бутт баьннчул тIехьагIа ше мабарра а хинна дIабахар го. ХIанз Люба дика хьал долаш, могаш я. Цо лерттIа болх а бу хьаккхашта лeларал совнагIа, цо кхыметтел лыжаш а хехк.

— Дерригa детI дIалоацаш дола тIехкашкара туберкулез ца дарба доацаш из хинна саг верзаве йиш йоацаш лазар лерхIар хьалхагIа, — аьлар хирурга Михаил Свиржева АПН корреспондентага. — Гипс а теха дукха шераш а доахаш унахо метта улла, варах санаторно-курортни дарбаш лeладарах, алхха лазар дужадийа мара, дIадалацар из лазар. ЭттIаеь деш дола дарба туберкулез кхийтта моттиг хоадаль дIайоаккхьага дар. Из дича гIолг-пхьаьнаш ца лелаш дусар, унахочок инвалид хулар.

Антибактериальни препараташ эггара кердагIара химиотерапевтически средствашца ца из бола фактор а туберкулеза дарба дара. Санаторно-ортопедически дарбаи комплексаца уж а йолаш хирурго шиъ култ тIадихьача, цIендаь лазар дIа а даьхха, бокъонца верзаве йиш хул унахо. ХIаьта тIехкашкара туберкулез кхийтта хинча маьше, айи аьле ца а кхаш, бокъонца лелаш а хул.

Ийс шера йIаь гартта операци яьй оаха. Туберкулез летача моттигага хьежжа хила еза операци яра техника. Масала, нагахьа санна гона гIолг-пхьаьнашка лазар кхийтта моттиг йоашха йоккхае, из моттиг хоадаль дIа а яьккха чов дIатеш, гипс тох, антибактериальни терапе дарбаи курс хьожаю. ТIаккха ши—кхо кIира даьннчул тIехьагIа гIажамашка лела бокъо лу унахочов. ХIаьта ши — кхо бутт баьлча вIалла гIади а йоалаш паргIатта лелалуш хул из. Цу тайпара операцеш ю оаха хьы-тIехкашка, кхьарсий а кхыча маьлхий а гIолг-пхьаьнашка туберкулез хиннача наха.

ХIаьта гIолг-пхьаьнашка чуль туберкулез воагIо даьрна хинча реални ю. ГIолг-пхьаьнашка меттел полиамидформала вIендилаш доки. КIай бос бола из пластически материал эластичне а етта дулх тIалоацаш а я. Операци ю гIолг-пха вIалла лазар а ца деш паргIатта лелаш хулга Iалашду полиамидформала.

Игорь Тверский. (АПН).

ОВКЪАР ТIАРА ОАЗИСАШ

хилар органически тIоа. ДукхагIа маьхегIарча культураша аха йиш йолаш хилар хьалхагIа цIена йокъ хиина уж моттигаш.

Массалена а хоош ха шалха гуьнаш, шахтай террикопаш, кIир боагIбеча йоккийча центальнешен электростанцешен хьахуьйсга йокъ санни йолча промышленность отходаша мел доккхий цатовмаш ду. ЗIамига миха Iовзд йоаллашехьа Iаьлмате чIоагIа дом гIат, хIаьта из сира мух баьннача метте цу овкъара зIамига доакъолгаш баьцовгIай Iургашка чу а ухаш, фтора, цIаста, деша окислашца хьаллукъ уж Iургаш. «Садукъ» гаьний, маьлхара йолк баьцаш.

Иштта йокъ хьаккийсача моттигашка гаьнаш йогIа а уж моттигаш сийнье а хьийжаб. ДIадийна ги е цу сахьате мина хIинхьара, е кислотно-щелочни гоналъно хьалгIа а далалехьа хIалак дора. Цхьабакъда, шоашта воакъа долча хьалашка а «дIаIомаш» хиннай баьцовгIаш.

Цу тайпара йокъ йолча моттигашка тайп-тайпарча варриантех баьцовгIаш латийтара тохкамаш дaьд СССР Iилмай Академе Ботанически беша болхлочо Бориса Сигалова. Кхоке, компостий битъилга тIва билалача баьцаш дика тIейолаш хилар зеделар цуяма. Дийста а дийсте, зIырг а техе мергIилгаш хьалтIадолар дIатессача гиц. Цхьабакъда, овкъара IотIакхаьчачул тIехьагIа цхьан юкъа «соцалора» оалаш. Оалаш дегI ца дахьаш соцар. Цхьабакъда, культурни баьцовгIай организаца подкормика а еш, сихха дегIдахьар тIерча мергIилгаша. Цу мергIилгаша аьнна «чуувзар» маьлха зIанараш, гаваи, оалашка хийна Iочуухийтар хлорофилла. Цу хана овкъаро баьцовгIай тIера дакъа сихагIа дегIадайтарах тара гIулакх отт. ТIехьагIа юхххьане ца пайдана ца хиннача овкъаро, лаьтто санна, оалашта кхача лоаттабора. Цхьабакъда, уж оалаш моллагIча тайпара оалаш дацар. Царна тIерча «цIекаца» геттара дукха протеин яр. Цу белкови вещества доляш доаллача кислотехи щелочхи кхачан хIамаш йора. ХIаьта из хулача хана хулиш ца луш юсар мергIилгийн гIальнийн биохимически состав.

Хьалхарча шеррехьа а, сира мух юла а тохаш, овкъарех 30 сантиметр кIоарга чудехар оалаш. Кхо шу даьнча ах метр сона гаш.

Сигалова даь тохкамаш дир ингалсийски биологаша а. Цар компосташ а ца ехкаш, лаьтта дийхкар тIерча культурни тIоеа. Цхьабакъда, овкъар тIа дIайийна хIамаш лерттIа лаьхилийтара кIезигагIа хуле а 60 сантиметр сомал долаш билли безар тIера культурни тIоа. Цаьна гектара тIа 6000 кубически метр лаьтта! Уж овкъара моттигаш «дийкъара» дIайийна хIамаш дика хьункъача кханнара дукха хьоаца дезар тIера лаьтта. Керда проблема хьалхашка эттар Iилманхошта — экономически проблема. Из проблема кхоачешийр Свердловски пачхьалкхен университета доцента Виталий Тарчевски. Йокъ йола моттигаш дийкъаре чоалхаве йоацаш экономичени агротехника кийчйир цо.

Цхьа, ши сантиметр мара сона хила безаргбоацаш чукнаьна баьккхар тIехкаьа буллаш бола тIоа (гектара тIа дилла деза дерригa лаьтта 200 кубически метр мара дац). Бульдозераша битаьлга лаьттан тIоа Iобиллачул тIехьагIа цу тIа минеральни тухаш, компосташ, ширдаьнна кхо дула. ТIаккха катокашца тоIаду, хий гок, дIадуе. Листта буц хьалтIаэлийтар дукхьа кхичахьа тоссар мисел шиъ тосс дIадуаш дола ги.

Оалай система дикагIа дегIаейтар дукхьа хьалхарча шера моззагIа а подкормика ю, шортта тIоадал хургйолаш хий детт. Катокашца тоIаеь а хIамаш дIайийна а долча цу «овкъара кхай тIара» йокъ гIоттае миа кхачац миха цул тIехьагIа. Гуйра хьоотташехьа баьца оалаша геттара чIоагIъю из моттиг. ХIаьта баьцаш дIайийначa кхоалагIча шера кар дика хьунакъамаш а лу. Масала, Нижне-Туринска ГРЭС-а йокъ дIахийсача моттигашкара хIара гектара тIара 50 центнерга кхоачаш сийна доакъар даьккхар. ХIаьта диъалагIча шера кхыдараш санна пайда а луш лаьтта хул царех. Хьаштдоллаш йола баьцовгIаш дIаэ йиш хул цу лаьтта, кхыметтел кIотаргаш а гаьнаш а.

Уж овкъара моттигаш дийкъаро агротехника, «сирача мухе» керам тIера бокхарал совнагIа, боккха пайда боал халкъа бахама.

Игорь ПРОКОФЬЕВ, (АПН).

Редактор **М. Х. ЛЬЯНОВ.**

ЛАДУВГIА, ХЬАЖА

РАДИО

6.30 — юрта боахама болхлошта передача (эрсий меттала); 7.10 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор; 8.20 — «Сердало» газета оагIонаш тIара; 16.45 — нагирхошта передача (гIалгIай меттала 17.00 — Ростовера трансляци; 16.28 — керда хоамаш (нохчий меттала); 18.40 — нохч-гIалгIай иллеши халхара айараш.

ТЕЛЕВИДЕНИ

12.20 — «Крошана хинна тамашийна гIулакхаш» художественни фильм 18.25 — телевизионни кердадараш (нохчий меттала); 18.50 — хьайбаш лeладархоех йола кинорепортаж (нохчий меттала); 19.00 — производственни дешархой бригадий республикански совещане дакъа лоацархой вIашагIкхетара кехаь сийре;

Город Грозне, старн Промыслерча Бутенко поселке, Подгорни улицегIа, 33, вахаш волча гражданина Дегтярик Тит Семеновича суде денад г. Грозне, Кердача поселке, 25-ча корпуса, 2-ча квартире яхаш йола шиъ сесаг Дегтярик Дарья Евфимовна ше йитарах дола дош.

Дош дуьцаргда Старопромысловски районе халкъа суде.

«АГИТАТОРА БЛОКНОТА» КЕРДАЧА ШЕРАРА НОМЕР

Кепа а теха арадаьннад КПСС Нохч-ГIалгIай обкома идеологически отдела (№ 1—2) йола январь беттара «Агитатора блокнот».

«Семилетка тIеххьарча рубежашта штурм» яхача редакционни статьяца дIадолалу блокнот.

Шерра чулоацам болаш я «Беседашта йола раздел». Укхаза агитатораштa корайоагIаргья 1964—1965-ча шерашка СССР халкъе боахам дегIабар хьахьокхаши иштта мехка химически промышленность хIахо дегIаяра торонийн материалийн цифраш а факташ а.

«Дика итогаш — сийрда планаш» яхача рубрика кIал кепа техай «Красноармейский» совхоза коммунистически къахьегама бригада бригадира нов. Кагерманова «Коммунизма идеяна хьалхашкахьа вех», «Малгобекнефта» НПУ Ленина орден лелаеча № 1 йолча коммунистически къахьегама промысла заведующе нов. Паука «Даьхенна дукхагIа мехкдаьтта лургда», Грозненски опорно-хьаккхама совхоза парткома секретара нов. Грушецке «Керда толамаш дахара химизаце гIодергда тхона», Наьсарен производственни управлене парткома секретара идеологически гIулакхашта волча заместитела нов. Даурбекова «Производства экономикаца бувзаш бу кхетама болх», Сунженски производственни управлене парткома идеологически отдела заведующе заместитела нов. Шаповалова «Тоаберга атеистически болх» яха статьяш.

«Семилетка керттердараш» яхача рубрика кIал кепа техай «Вахар хьалха теттар» яха нов. Леонова очерк. Цу очерка тIа коммунистически къахьегама бригада бригадир волча Шелег Степанах лаьца дувц.

Блокнота тIа кепа техай дунен халкъашта юкъерча гIулакхех лаьца йола нов. Тарасенко статья.

Укх шера январь бетта е елача беседашта йола темаши литературех белгалдаккхарца агитатора гIодеш дола даннеши идеологически балха хроникеи а агитатора блокнота тIа.

Ю. ПОВАЛЯЕВ.

ДИКА ДЕШ

Наурски производственни управлене «Алпатово» яхача юртерча профессионально-техническа училище дика гоавал йола комсаш лелаю мастераш кийчбу. ХIанз училище дешаш 260 саг ва. ЯлхлагIча группе дешаш бола дешархой кастта дийша баргба, 180 саг—комсаш лелара специалист гIерга вай республикерча боахамашка комсаш хьувкъае. Из маьже культура хьалкхера хьинарца къахьегаргда цар, хIана аьлча, цар деш дола гIулакх дукха пайда луш а наха эшаш а да.

Къаьстта шоашта дIахьийхар дика кхетадеш а дукха хоаш а ба 8-ча группера дешархой, царна производственни дешар хьехаш я мастер Бережнева Зинаида Васильевна. Иштта дика кхет дешарах мастера Тигиирядкова Нина Николаевнас хьехаш бола 5-ча группера дешархой а.

В. КОРОБОВ,
№ 8 йолча профтехучилища директора заместитель.

ЕРРИГАЧА ОБЩЕСТВЕННОСТА ГIУЛАКХ

Республика юрташка шерра-шера керда школаш хьелл, тоалу цар оборудовани. Бераштa дешара мел эшар лоаттаду вай пачхьалкхено. Шоай берашка дешийта дезалашка дикагIа торо хулийташ гIулакх да республике дукхагIа школаш - интернаташ хьеллар.

Вай республикерча хьалех коммунистически кхетам балара декхараш берашка, къаьстта а вайнаьха йиIигашка дешийтарен уж кхетамца кхедарен декхараш ца айхха бувзам болаш кхоачаш де дезаш да.

Деша ха йолаш дерригa бераш деша дагIаш школаш я вай республике. Царех я, масала, Шаьла районерча Сержен-Юртара школа, Урус-Мартанера юкъера школа, иштта кхыраш а.

ХIаьта а массанега а дешийтара закон кхоачашделга во лаьтт республика юрташкарча дукхача школашка. Алхха ши районе — Сунженски Веданен — зашитеш дIайолaенначa хьалхарча денoшка деша ца доагIаш дукха бераш дисар. Сунженски районерча Серноводски Чинулгински школашка а дар цу тайпара хьал.

Дерригача берашка дешийтара закон телхадарца тоам лелабеш, деша дагIа ха йолча берий бокъонца учет ца лелаеш я цу юртий Советий исполкомаш. Масала, цар да-нана Ведана юрта Совете учете латташехьа а Ведана юкъерча школе деша ца ухаш я Зелимхановгlар шиъ йиIиг. Город Грозне 7-ча школе деша игIа шоай йиIигаш яхаш дар Зелимхановгlар уттадаь бахьан, цхьабакъда, тохкам баьчул тIехьагIа гучадаьлар из харц хилар.

Юртий Советашка учете латташехьа цу юрташкарча школашка бераш деша ца ухаш моттигаш кхы а я. Сунженски района Оалкаьерча юххьанцарча школе деша ца ухаш да ер бераш: Цечоева Марем, Тимурзиева Зина, Цечоев Iиса, Евлоева Марем.

Цхьаккха бахьан а доацаш Киров-Юрта деша ца ухаш цIагIа дагIа деша ха йола бераш Джанаева Салимат, Ибнева Палада, Монтаева, Хьава, Махмудов. Бехкало йоацаш Хаттунински юрта Советерча школе деша ца ухаш да бераш Библиева Зара, Циндаева Зарган, Курбанова Хижан, Айдамирова Зара. Из гIулакх иштта хилара бахьан да, цхьаьнца доацараш а уттадеш вайнаьха йиIигашка ца дешийта, ханал хьалха уж маьре ахийта гIерташ цхьабола даьй-ноаной хилар. Масала, Ведана районерча Эрсаноевски 8 шера школа дешархо Насуханова Яхийта йоккха хиннай аьнна школера дIа а яьккха, маьре яхийтар Первомайское яхача юртарча клуба заведующега Тайсумов ИбрахIимга. ХIанз дукха ха йоацаш Аргун яхача поселкерча шоферга Сайдулхаджиев Махьмадага маьре хийтар Сосурова Зарган. Хатта доагIа: цу тайпара телхача гIулакхашта, советски законаш телхадарца машацаца машар лелабергба прокуратура органаша?

Хана чу йоаца йиIнгаш маьре ухийташ моттигаш хиннай Урус-Мартана, Наьсарен, иштта кхыча районашка а.

Дешархошта а цар даьшта-ноаношта а юкъе беш бола кхетама болх тоабара меттел, шоашта эттагIа дар леладу школай а халкъа образоване органий а кулгалхоша. Нокъзара гIертарашца къовсам лоаттабац, школе деша хьа ца а ухаш цIагIа сайца йиIигаш деша хьайоаллиера оарцагIа балац уж. Цхьаболча школай кулгалхоша-м кхыметтел йиIигий йоаца ха уттаеш а моттигаш хиннай, ха тIехьаьлхьай аьнна бахьан а даьккха уж школера дIа а яьха, сатийнна шоашта Iохвшар дукхьа деш да из.

Масала, Сунженски района Краснооктябрьски школера йоккха я аьнна бахьан а даьккха дIаьяккхар дешархо Цечоева Iайшет 1950-ча шера мара из яь йоацашехьа а. Из школера дIаяккхара бехкавло оттаир дукхьа из яь ха хьахьокхаш лаьтта 1950 шу «тоадир» 1946 шу, аьнна. Из цаI нешта хиннадале, уж санна гIулакхаш кхы а хиннадац ала йиш яц.

Нагахьа санна хане тиннача бераштa лаьрххIа классаш хьайилаеце, ши-кхо шу совнагIа ха яьннар аьнна а, школера дIа а ца йоахаш дешийта деза йиIигашка.

Парткомаша, исполкомаша, комсомольски организацеша бераш школашка чувзара доагIача тайпара новкъостал деш ца хиларах, советски законаш телхадеча нахаца лира къовсам ца лоаттабарах латт из гIулакх иштта ледара. Дерригача берашка дешийтара закон кхоачашдара даькъе районий а юртий а Советий исполкомаша лерттIа тIахьожам лоаттабац.

Просвещене министерства моттигашкарча цун органашен мелдалийтаб дешархошцара дешара-кхетама болх. Хьехархой коллективий дукхача кулгалхоша бе боагIача тайпара болх бац берий даьшца-ноаношца, дезалашцара бувзамаш ю леладу, къаьстта а вайнаьха йиIигий даьшца-ноаношцара бувзамаш.

Дерригача берашка дешийтара закон кхоачашдаргдолчу дерригача общественноста декхар да.

Хана чу дерригa бераш дешаш хилийтара общественни организацеша кхоачашдаргдолчу юкъера ца къастийташ ухаш деза я.

Хь. КУРКИЕВА,
КПСС обкома идеологически отдела юртарча школашта йолча сектора заведующи.

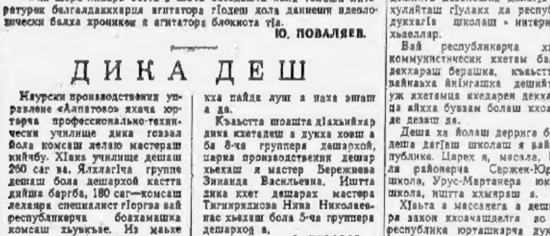

Иразера да вай берий захар. Кхыча бесса хила йиш а яц из. Иштта бахаш ба Грозненра № 15 йолча дукхъал йиIнгаш мара деша ца ягIача интерната дешархой. Инстедьянад дешара ах шу. Соахкарчул дукхха кIезигагIа ба уьш дешара тIехьабусараш. 287 ночнийн гIалгIайн йиIнг дешаш я хIана интернате.

Дешарал совгIа барбкъаш тегарий, хьехархой гозвал Iомаю йиIнгаша. Физически, химически, халхара, хоровой, литературно - драматически, шахмато-шашечни, иштта дукхха кхийолча тайп-тайпарча кружокашка дакъа лоацаш ба дешархой.

Дика хьехаш а кхетама болх дика дIахьош а ба интернате немций мотт хьеха ин. Е. А. Зинченко, Н. Г. Галиеве, бикхагIа йола воспитательница М. К. Мальсагова, иштта кхыбараш а.

Сурта тIа: 6-ча класса йиIнгаша барбкъаш тегара урок дIахьош я хьехархо Нальгиева Махьмада Ляля.

И. Плиева сурт.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦIеча фронтовикий улица, 13. Телефонаш: редактора вах. — 2-07-01; ответственни секретара — 2-45-48, партийни дахара, пропаганда, кехаташ отдела — 2-35-72.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 13. Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, пропаганды и писем — 2-35-72.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции.

СФ02006. Заказ № 26